

SOFTIĆ Sakib¹

**NADLEŽNOST MEĐUNARODNOG SUDA PRAVDE ZA
VOĐENJE POSTUPKA PO TUŽBI BOSNE I HERCEGOVINE
PROTIV SR JUGOSLAVIJE
(SRBIJA I CRNA GORA) ZBOG KRŠENJA KONVENCIJE O
SPREČAVANJU I KAŽNJAVANJU ZLOČINA GENOCIDA**

Sažetak

Tužba Bosne i Hercegovine protiv Srbije i Crne Gore zbog kršenja Konvencije o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida iz 1948. godine, kao presedan u praksi Međunarodnog suda pravde, stavila je Sud pred zadatak da definiše mnoga otvorena pitanja koja se mogu pojaviti u jednom ovako složenom postupku. Tu je na prvom mjestu pitanje nadležnosti Suda da raspravlja o ovoj odnosno ovakvoj pravnoj stvari a zatim i pitanje dopustivosti same tužbe..

SR Jugoslavija (Srbija i Crna Gora) koristeći se svojim pravom prigovora na nadležnost odnosno pravom isticanja preliminaranih primjedbi omogućila je Sudu da postavi sudsku praksu po ovom pitanju koja će se kao sudski presedan koristiti u svim budućim istim ili sličnim pravnim situacijama.

Namjera autora je da istraži i u kratkim crtama prezentira otvorena pitanja koja su stavljena pred Sud od obje strane u sporu prateći ih hronološkim redom. Na početku autor daje kratke naznake o samom Međunarodnom sudu pravde. Nakon toga prati se definisanje i osporavanje nadležnosti u tužbi, na raspravi za nametanje privremenih mjera, u sudskim naredbama za nametanje privremenih mjera, preliminaranim primjedbama tužene i odgovoru na preliminarne primjedbe od tužioca, na sudskoj raspravi o preliminaranim primjedbama kao i u sudskoj Presudi od 11. jula 1996. godine. Pitanju nadležnosti najrodnije je pitanje dopustivosti tužbe pa je i ono dobilo svoje mjesto u ovom pregledu.

¹ Dr. sc., vanredni profesor Fakulteta kriminalističkih nauka u Sarajevu

*Uopšte o Međunarodnom sudu pravde,
pravilima postupka i nadležnosti ovog Suda*

Međunarodni sud pravde, glavni je sudski organ UN osnovan Poveljom UN potpisanom 26. juna 1945. godine u San Francisku. Glavni cilj osnivanja ovog Suda bio je da se u skladu sa međunarodnim pravom osigura sredstvo za mirno rješavanje međunarodnih sporova koji bi mogli ugroziti međunarodni mir i sigurnost.

Međunarodni sud postupa u skladu sa Statutom koji je sadržan u Povelji UN kao i po Pravilima suda usvojenim 14. aprila 1978. godine a amandiranim 5. decembra 2000.godine. Počeo je sa radom 1946. godine, kada je zamijenio Stalni sud međunarodne pravde osnovan 1920. godine kao stalni sudski organ Lige naroda. Sjedište suda je u Hagu (Holandija) i predstavlja jedini od šest stalnih organa UN čije sjedište nije u New Yorku. Ovaj sud ima dvostruku ulogu: sjedne strane rješava u skladu sa međunarodnim pravom pravne sporove koje mu države podnesu na rješavanje a sdruge, daje savjetodavna mišljenja o pravnim pitanjima na zahtjev ovlaštenih organa i specijalizovanih agencija UN.

Međunarodni sud pravde kao glavni sudski organ UN sastoji se od 15 sudija koji se biraju na period od 9 godina. Sud ima stalni administrativni organ, Sekretarijat sa Sekretarom na čelu koji se bira na period od sedam godina. Sudije biraju Generalna skupština i Savjet sigurnosti većinom glasova u oba organa s popisa kandidata predloženih od nacionalnih skupina stim da dvojica sudija ne mogu biti iste nacionalnosti. Da bi se osigurao kontinuitet u radu Suda ne ističe svim sudijama mandat istovremeno jer se trećina suda bira svake tri godine. Za sudije se biraju osobe visokih moralnih kvaliteta, koji posjeduju kvalifikacije koje se traže u njihovim zemljama za imenovanje na najviše sudijske funkcije, ili pravници visokog ugleda u međunarodnom pravu. Praktično, izboru u Međunarodni sud predhodi angažmen sudije na mjestima pravnih savjetnika u ministarstvima vanjskih poslova, pravesora međunarodnog prava, ambasodora ili sudije vrhovnog suda. Međunarodni sud mora reprezentovati glavne oblike civilizacije i najvažnije pravne sustave svijeta. Raspodjela mjesta odgovara onoj

u savjetu sigurnosti. Izabrani sudije su nezavisni u radu i nisu predstavnici svoje države ili vlade. Sudije obavezuje princip nepristrasnosti.

Predsjednika i potpredsjednika biraju sudije ovog suda tajnim glasanjem na period od tri godine.

Izvori prava koje Sud primjenjuje definisani su članom 38. Statuta i čine ih:

- Međunarodne konvencije i ugovori;
- Međunarodni običaji;
- Opća načela prava priznata od strane civilizovanih naroda;
- Sudske presude i pravna nauka.

Međutim, ukoliko se stranke saglase, Sud može odlučivati i *ex aequo et bono* tj protivno postojećim pravilima međunarodnog prava.

Po članu 34. Statuta samo države mogu pokrenuti spor i biti strane pred Međunarodnim sudom. Sve države članice UN koje su ratificirale Povelju UN automatski su postale članice Statuta Suda koji je sastavni dio Povelje. Pristup Sudu imaju i one države koje nisu članice UN ali su postale članice Statuta Suda. Također pristup Sudu imaju i druge države koje nisu članovi UN niti su pristupile Statutu Suda ali su deponovale u Sudu izjavu o prihvatanju jurisdikcije Suda i izrazile spremnost da će se povinovati sudskoj presudi.

Međunarodni sud može raspravljati neki slučaj samo ako su uključene države na neki način izrazile svoj pristanak da budu strana u postupku pred sudom. Ovo je osnovni princip u rješavanju međunarodnih sporova pošto su države suverene i slobodne u izboru sredstava za rješavanje svojih sporova. Države mogu svoj pristanak o podvrgavanju sudskoj nadležnosti izraziti na tri načina:

Spesijalnim sporazumom kojim dvije ili više država u sporu povodom nekog posebnog pitanja dogovore da ga podnesu

Međunarodnom sudu na rješavanje i o tome zaključče poseban sporazum;

Ugovornom klauzulom koju sadrži nekoliko stotina ugovora kojom se strane ugovornice unaprijed obavezuju na nadležnost Suda ukoliko se pojavi spor oko izvršenja ili interpretacije ugovora;

Jednostranom izjavom neke članice Statuta Suda kojom prihvata kao obaveznu nadležnost Suda prema nekoj drugoj državi koja prihvati istu obavezu. Radi se o tzv. fakultativnoj klauzuli koja se odnosi na sporove među državama koji se mogu pojaviti u budućnosti. Stranke Statuta mogu takve izjave davati bezuvjetno ili uz uvjet uzajamnosti više država ili određenih država ili za određeno vrijeme. Ove izjave mogu isključivati pojedine kategorije sporova.

Država koja je na jedan od spomenutih načina prihvatila jurisdikciju Suda, može u konkretnom slučaju prigovoriti na jurisdikciju zbog toga što nema spora u konkretnom slučaju ili što spor nije pravne prirode ili što se njena izjava o prihvatanju jurisdikcije ne može primijeniti na konkretno sporno pitanje. U slučaju prigovora ove vrste Sud mora o tome odlučiti preliminarnom presudom.

Postupak se pokreće na dva načina: notifikacijom Sudu kompromisa obiju strana (kad se radi o već postojećem spornom odnosu) ili tužbom (application) koja je unilateralnog karaktera i koju ulaže država protiv druge države na osnovu klauzule o jurisdikciji sadržane u ugovoru ili na osnovu izjave o fakultativnoj klauzuli.

Tužba mora sadržavati naziv strana u sporu i predmet spora . Također, država tužilac mora naznačiti na čemu zasniva jurisdikciju suda u predmetnom sporu. Sekretar suda hitno prosleđuje tužbu ili notifikaciju drugoj strani i sudijama a takođe i generalnom sekretaru UN kao i svim drugim državama koje imaju pravo da se pojave pred sudom .

Države na sudu predstavljaju agenti. Agent države može biti njen ambasador u Holandiji ili stariji javni službenik kao što je pravni

savjetnik u Ministarstvu vanjskih poslova odnosno istaknuti pravni stručnjak iz oblasti međunarodnog prava najčešće profesor međunarodnog prava na nekom od pravnih fakulteta. Agent govori u ime njegove države i može preuzimati obaveze u njeno ime. Agentu ponekad pomaže koagent ili zamjenik agenta koji uvijek imaju savjetnike ili advokate koji im pomažu u pripremanju pismenih podnesaka i pripremanju i iznošenja argumenata na usmenim raspravama. Ne postoje propisani uslovi koje savjetnici i advokati moraju ispunjavati da bi se pojavili pred sudom (npr. položen pravosudni ispit) niti se traži da posjeduju državljanstvo države u čije ime se pojavljuju. Oni se biraju među praktičarima, profesorima međunarodnog prava koji su po mišljenju strane u sporu najkvalifikovaniji da štite njihove interese.

Statut suda propisuje da se postupak sastoji iz dvije faze: pismene i usmene.

Pismena faza obuhvata podnošenje Sudu zahtjeva (pleadings) koji sadrži detaljan izvještaj o činjenicama o spornom pitanju (statement). Svaki zahtjev jedne strane prosljeđuje se drugoj strani. Država tužilac ulaže Memorijal na koji tužena država ulaže Counter-Memorijal. Ukoliko to strane zahtijevaju, ili ukoliko Sud smatra daje neophodan drugi krug očitovanja tužilac ulaže Reply a tužena Rejoinder. Svi podnesci se ulažu na francuskom ili engleskom kao službenim jezicima i svako očitovanje na jednom mora biti prevedeno na drugi službeni jezik. Pismena faza traje od nekoliko mjeseci do nekoliko godina zavisno od složenosti slučaja.

Nakon okončanja pismene slijedi usmena faza postupka koja je u pravilu javna odnosno otvorena ukoliko Sud ne odluči njeno održavanje *in camera*.

Postupak se odvija po common law proceduri koja podrazumijeva da strane pozivaju i ispituju svjedoke nakon čega slijedi unakrsno ispitivanje od druge strane, ponovno ispitivanje od prve onda odgovor druge i na kraju postavljanje pitanja od strane Suda..

Usmena faza postupka u pravilu slijedi tri mjeseca nakon okončanja pismene faze, odnosno nakon što je predmet spreman za usmenu raspravu. Ukoliko su dva ili više predmeta istovremeno spremni za usmenu raspravu zakazuju se po redosljedu ulaganja

sporazuma odnosno tužbe. Sud nastoji da u svakom slučaju postupi na način koji je najpovoljniji za strane u sporu.

Svaka od strana u sporu može isticati *preliminarne prigovore* kojima osporava njegovu nadležnost ili dopuštenost tužbe. Tužene države mogu isticati da su ugovor ili izjava na kojim tužilac zasniva nadležnost Suda nevažeći ili da nisu više na snazi, da spor predhodi davanju izjave ili da uložena rezervacija na ugovor isključuje tu vrstu sporova.

Međunarodni sud može izricati privremene mjere zaštite na zahtjev strane u sporu ili na vlastitu inicijativu ukoliko smatra da postoji neposredna opasnost za prava koja predstavljaju predmet spora.

Tužena država može u Contra - Memorijalu podnijeti protivtužbu. Ona mora biti u direktnoj vezi sa predmetom tužbe i mora podpadati pod nadležnost Suda.

Nakon što se završi usmena rasprava slijedi vijećanje o odluci. Vijećanje obični ima pet faza i prosječno traje nešto manje od dva mjeseca. Započinje nekoliko dana nakon okončanja usmene rasprave. Predsjednik suda ukratko izlaže predmet spora nakon čega slijedi diskusija i iznošenje preliminarne razmišljanja. Nakon toga slijedi pripremanje pismenih prijedloga u kojima se izlaže vlastito viđenje slučaja koji se prosleđuju drugim članovima suda. Nekoliko dana kasnije slijedi drugo produženo vijećanje nakon čega na bazi izraženih mišljenja sud obrazuje odbor za izradu nacrtu odluke koji se sastoji od dva člana i koji blisko odražava stavove većine kojem se pridružuje predsjednik Suda ukoliko njegovo stanovište nije u manjini. Ovaj odbor priprema nacrt odluke koji se dostavlja sudijama, koji mogu uložiti pismene amandmane. Nakon razmatranja amandmana odbor za izradu nacrtu priprema novi nacrt čiji tekst ponovno može biti modificiran. Nakon toga slijedi drugo čitanje. Konačno glasanje slijedi nakon prihvatanja teksta u drugom čitanju.

Konačna odluka se objavljuje u najvećem broju slučajeva tri mjeseca nakon okončanja usmene rasprave. Odluku (presudu) čita predsjednik na javnom zasjedanju .

Postoje tri načina okončanja spora pred Međunarodnim sudom. U svakoj fazi postupka strane mogu obavijestiti Sud da su postigli sporazum nakon čega Sud skida predmet sa popisa predmeta. Tužilac može u svakom trenutku obavijestiti Sud da prekida postupak. Najčešći način okončanja postupka je izricanje presude o glavnoj stvari ili o predhodnom pitanju. Presuda se sastoji iz tri glavna dijela: uvoda, razloga i operativnih paragrafa. Presuda je obavezujuća za strane u sporu i protiv nje se nemogu ulagati redovni pravni lijekovi. Međutim, pod određenim okolnostima može se ulagati zahtjev za reviziju presude. Strane su dužne da udovolje zahtjevima iz presude. Nepovino vanje presudi povlači intervenciju Savjeta sigurnosti.

*Definisanje nadležnosti Suda
u tužbi Bosne i Hercegovine protiv
SR Jugoslavije (Srbija i Crna Gora)*

Pošto svaka tužba Međunarodnom sudu mora sadržavati obrazloženje na čemu tužilac zasniva jurisdikciju Suda, tužba Bosne i Hercegovine protiv SR Jugoslavije (Srbija i Crna Gora) sadrži poglavlje koje se odnosi na jurisdikciju. Jurisdikcija je zasnovana na čl. 36. Statuta Suda i čl. IX Konvencije o genocidu kako slijedi:

"88. Član 36 (1) Statuta Suda predviđa da u nadležnost Suda 'spadaju ... svi predmeti psebno predviđeni ... važećim međunarodnim sporazumima i konvencijama'. Kao članice organizacije Ujedinjenih Nacija, Republika Bosna i Hercegovina i Jugoslavija (Srbija i Crna Gora) po Statutu, koji čini sastavni dio Povelje, su strane potpisnice Statuta. Ova pitanja detaljnije ćemo razraditi u daljem tekstu.

89. Republika Bosna i Hercegovina i Jugoslavija (Srbija i Crna Gora) su, također strane potpisnice Konvencije o genocidu, koja je kontinuirano važeća za obje ugovorne strane kroz cijeli vremenski period relevantan u ovom predmetu.

90. Član IX Konvencije o genocidu predviđa sljedeće:

"Sporovi između ugovornih strana koji se odnose na tumačenje, primjenu ili implementaciju Konvencije, uključujući i one koji se odnose na odgovornost države za genocid ili za bilo koja druga nabrojana u članu III, upućuju se Međunarodnom sudu pravde na zahtjev jedne od strana u sporu."

91. 29. decembra 1992. godine njegova ekscelencija Muhamed Šaćirbegović, ambasador i stalni predstavnik Bosne i Hercegovine u Ujedinjenim Nacijama, prenio je pismo Generalnom sekretaru Ujedinjenih Nacija, njegovoj ekscelenciji dr. Boutros Boutros- Gali – u u prilogu kojeg je originalna izjava o sukcesiji u odnosu na Konvenciju o genocidu, od 17. decembra 1992. godine koju je sačinio njegova ekscelencija dr. Haris Silajdžić, ministar vanjskih poslova Republike Bosne i Hercegovine. Generalni sekretar Ujedinjenih Nacija je depozitar za podneske u vezi sa Konvencijom o genocidu. U ovoj izjavi o sukcesiji, njegova ekscelencija dr. Silajdžić izjavljuje:

" ... da Vlada republike Bosne i Hercegovine, pošto je proučila Konvenciju o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida od 9. decembra 1948. godine, čija je potpisnica bila i bivša Socijalistička Federativna Republika Jugoslavija, želi da bude njen sukcesor i obavezuje se da će dosljedno vršiti i izvršavati sve odredbe sadržane u njoj počevši od 6. marta 1992. godine, dana kada je Republika Bosna i Hercegovina postala samostalna država."

92. Ovaj datum punovažnosti izjave o sukcesiji u skladu je sa pravilima međunarodnog običajnog prava koje se odnosi na sukcesiju država u odnosu na međunarodne ugovore. Ova pravila su označena između ostalih u članovima 17., 22., 23. i 34. Bečke konvencije o sukcesiji država u odnosu na međunarodne ugovore od 23. februara 1978. godine. Bivša Jugoslavija potpisala je ovu Bečku konvenciju 6. februara 1979. i deponovala je dokument o ratifikaciji za ovu Bečku konvenciju 28. aprila 1980. godine. Prema tome, Bosna i Hercegovina je strana potpisnica Konvencije o genocidu (bez ikakvih rezervi) počev od 6. marta 1992. godine.

93. Bivša Jugoslavija potpisala je Konvenciju o genocidu 11. decembra 1948. i deponovala instrument o ratifikaciji bez rezervi

29. avgusta 1950. godine. Prema tome, i iz ranije objašnjenih razloga, Bosna i Hercegovina naslijedila je obaveze bivše Jugoslavije u odnosu na Konvenciju o genocidu 6. marta bez ikakvih rezervi. Na taj način, i tužitelj i tuženi su kontinuirano bili cijelo vrijeme strane potpisnice Konvencije o genocidu što je relevantno za ovaj postupak"²

"95. Dvadeset sedmog aprila 1992. godine na zajedničkoj sjednici krnje parlamentarne skupštine bivše Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, Narodna skupština Republike Srbije i Skupština Republike Crne Gore usvojila je deklaraciju koja navodno izražava volju građana 'da ostanu u zajedničkoj državi Jugoslaviji' i koja proglašava tzv. 'Saveznu Republiku Jugoslaviju' sljedećim riječima:

'1. Savezna republika Jugoslavija, koja održava kontinuitet države, međunarodni pravni i politički identitet Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, striktno će se pridržavati svih obaveza koje je preuzela SFR Jugoslavija na međunarodnom planu." Vidi A/46/915, Aneks II (7. maja 1992)..."³

98. Ovakvu namjeru Jugoslavije (Srbije i Crne Gore) da poštuje međunarodne sporazume bivše Jugoslavije, također, je potvrdila Stalna misija Jugoslavije pri Ujedinjenim nacijama zvaničnom notom od 27. aprila 1992. godine, a koju je uputila Generalnom Sekretaru sa sljedećim tekstom:

"Striktno poštujući kontinuitet međunarodnog pravnog personaliteta Jugoslavije, Savezna Republika Jugoslavija će nastaviti da ostvaruje sva prava koja su joj dodijeljena i sve obaveze koje je preuzela Socijalistička Federativna Republika Jugoslavija u međunarodnim odnosima, uključujući njeno članstvo u svim međunarodnim organizacijama i učešće u međunarodnim sporazumima ratifikovanim ili prihvaćenim od strane Jugoslavije."

"99. Pismom od 29. septembra 1992. godine generalnog podsekretara i pravnog zastupnika upućenim stalnim

² Application instituting Proceedings submitted by the Republic Bosnia and Hercegovina, 20. March 1993

³ Isto str. 32-33

predstavnicima Bosne i Hercegovine i Hrvatske Ujedinjenim Nacijama pokušalo se da se rasprave 'praktične posljedice' rezolucije Generalne Skupštine 47/1 od 22. septembra 1992. godine. U relevantnom dijelu se navodi:

" Sdruge strane, Rezolucija niti prekida niti odgađa članstvo Jugoslavije u Organizaciji ... Rezolucija ne oduzima pravo Jugoslaviji da učestvuje u radu organa osim organa Skupštine ..."⁴

"100. U svjetlu naprijed opisanih činjenica, i što će biti potpunije objašnjeno u narednim podnescima, jasno je da postoji spor između Republike Bosne i Hercegovine i Jugoslavije (Srbije i Crne Gore):

'u vezi sa tumačenjem, primjenom ili izvršenjem odredbi ove Konvencije (o genocidu) uključujući i one odredbe koje se odnose na odgovornost države zbog genocida ili nekih drugih djela nabrojanih u članu III', u okviru značenja Konvencije o genocidu."⁵

Spor oko nadležnosti Suda u toku javne rasprave Sudskog vijeća povodom zahtjeva Bosne i Hercegovine za određivanje privremenih mjera 1. i 2. aprila 1993. godine

Nakon što je Bosna i Hercegovina 20. marta 1993. godine podnijela zahtjev za određivanje privremenih mjera, 1. i 2. aprila 1993. godine održana je usmena i javna rasprava o osnovanosti zahtjeva na kojoj se postavilo i pitanje nadležnosti Suda za odlučivanje u ovom slučaju.

Zastupnik **Bosne i Hercegovine** dr. Frensis Bojl ukratko ponavlja na čemu Bosna i Hercegovina zasniva nadležnost Suda i sa nekoliko novih navoda proširuje osnov za nadležnost.

Ponovljeno je da je osnov nadležnosti pronađen u članu IX Konvencije o genocidu čija je stranka Bosna i Hercegovina postala izjavom o sukcesiji datom u skladu sa Bečkom konvencijom o sukcesiji država u odnosu na ugovore iz 1978. godine. Također, SR

⁴ Isto str. 33 - 34

⁵ Isto str. 34.

Jugoslavija je po navodu zastupnika tužioca bila u isto vrijeme članica konvencije i to na osnovu zajedničke izjave skupština Srbije i Crne Gore od 27. aprila 1992. godine, da žele da ostanu u zajedničkoj državi Jugoslaviji i da nova država " ... u potpunosti prihvata sve međunarodne obaveze koje je SFR Jugoslavija preuzela". Ovu namjeru da poštuje međunarodne sporazume bivše SFR Jugoslavije potvrdila je i Stalna misija Jugoslavije u UN notom od 27. aprila 1992. godine da će SR Jugoslavija: "nastaviti da ispunjava sva prava koja su SFR Jugoslaviji dodijeljena, i sve obaveze koje je ona preuzela u međunarodnim odnosima, uključujući i članstvo u međunarodnim organizacijama i učešće u međunarodnim sporazumima koje je Jugoslavija ratifikovala ili prihvatila."

I ako je Savjet Sigurnosti svojim rezolucijama 757 (1992.) i 777. (1992) osporio državni kontinuitet SR Jugoslaviji u odnosu na SFR Jugoslaviju, podsekretar, pravni savjetnik u UN pojasnio je da sa praktičnog stanovišta članstvo SR Jugoslavije u UN niti je prekinuto niti suspendovano, obzirom da: " ... Rezolucija oduzima Jugoslaviji pravo učešća u radu Skupštinskih tijela, ali ne u radu drugih organa..." Stoga je po mišljenju Bosne i Hercegovine SR Jugoslavija bila članisa Statuta Suda. Zbog toga je između ovih dviju strana koje su istovremeno članice Konvencije o genocidu i Statuta Suda moguće pokrenuti i voditi spor pred Međunarodnim sudom pravde.

Također, zastupnik Bosne i Hercegovine navodi zajedničko pismo od 8. juna 1992. godine, kojim predsjednici Srbije i Crne Gore, Slobodan Milošević i Momor Bulatović u ime SR Jugoslavije obavještavaju Roberta Badintera, predsjednika Arbitražne komisije za bivšu Jugoslaviju da:

"SR Jugoslavija smatra da se svi pravni sporovi koji se nemogu rešiti sporazumom između SR Jugoslavije i bivših jugoslovenskih republika treba da se rešavaju na Međunarodnom sudu pravde, kao glavnim sudskim organu Ujedinjenih Nacija."⁶

⁶ Bosanski narod optužuje Genocid Postupak pred Međunarodnim sudom pravde u predmetu Bosna i Hercegovina protiv Srbije radi sprečavanja i kažnjavanja zločina genocida, Frensis E. Bojl Sarajevo, 2000. str. 175.

Također, u zadnjem punom stavu pisma stoji:

"Prema tome, imajući u vidu činjenicu da su sva pitanja iz vašeg pisma pravne prirode, SR Jugoslavija predlaže da, ukoliko učesnici na Konferenciji ne postignu dogovor, ova pitanja rješava Međunarodni sud pravde u skladu sa svojim Statutom."⁷

Po mišljenju Bosne i Hercegovine ovo pismo predstavlja dodatni argument po kojem je Međunarodni sud nadležan da raspravlja i odlučuje u ovoj pravnoj stvari. Stoga:

"Bosna i Hercegovina ovim prihvata ovaj prijedlog takozvane Savezne Republike Jugoslavije da sve neriješene sporove između nas rješava Međunarodni sud pravde. U skladu sa ovim pozivom Bosna i Hercegovina ovim prenosi na ovaj Sud sve pravne sporove između nje i krnje Jugoslavije koji su navedeni u našoj Tužbi, Zahtjevu za privremene mjere i dva Dopunska podneska. Prema tome, Bosna i Hercegovina tvrdi da je 8. juna krnja Jugoslavija dala svoj formalni pristanak da se svi neriješeni pravni sporovi podnesu ovom sudu."⁸

Vršioc dužnosti zastupnika SR Jugoslavije koja do trenutka održavanja usmene rasprave nije uspjela imenovati svoga agenta, prof. Šabtaj Rozen profesor međunarodnog prava na Univerzitetu u Haifi, prigovorio je na nadležnost Suda da raspravlja o ovoj pravnoj stvari dovodeći u pitanje članstvo Bosne i Hercegovine u Konvenciji o Genocidu. Za SR Jugoslaviju, njeno članstvo u konvenciji je neupitno. Sporno je samo članstvo u Konvenciji Bosne i Hercegovine koja je primljena u članstvo UN 22. maja 1992. godine, zato što su mnoga pitanja koja se odnose na nove nezavisne države ostala neriješena i to prije svih pitanje sukcesije. Po mišljenju zastupnika SR Jugoslavije ni jedan propis međunarodnog prava ne daje Bosni i Hercegovini pravo da na osnovu izjave o sukcesiji jednostrano proglasi da je članica konvencije o sukcesiji od 6. marta 1992. godine samo zbog tog što je bivša SFR Jugoslavija bila članica konvencije i što je preko nje

⁷ Isto str. 175.

⁸ Ibid str.175.

primjenjiva na teritoriji Bosne i Hercegovine kao njenom sastavnom dijelu.

Za ovakav stav temelj je pronađen u Bečkoj konvenciji o sukcesiji država u odnosu na ugovore odnosno njenom čl. 7 koji se odnosi na njenu privremenu primjenu a koji glasi:

"1. Bez predrasuda u pogledu primjene bilo koje odredbe iz ove Konvencije po kojoj posljedice sukcesije država podliježu međunarodnom pravu neovisno od Konvencije, ista se primjenjuje samo u vezi sa sukcesijom država koja je nastala nakon stupanja na snagu ove Konvencije, sem ako nije drugačije dogovoreno"⁹

Da bi ova Konvencija stupila na snagu, po slovu Konvencije potrebno je deponovanje 15 instrumenata o ratifikaciji a do kraja 1991. godine deponovano je svega 9 instrumenata. Prema tome Konvencija nije stupila na snagu. Istina je da ju je SFR Jugoslavija ratifikovala bez rezervi 28. aprila 1980. godine, ali bi njena primjena na konkretnu situaciju bila protivna svrsi koja se imala u vidu prilikom potpisivanja konvencije a to je proces dekolonizacije. "Prema našoj tvrdnji objava o sukcesiji Bosne i Hercegovine koju je proslijedio Generalni sekretar kao depozitar Konvencije, nije isto kao deklaracija o sukcesiji u slučaju dekolonizacije."¹⁰

Stoga je po mišljenju ove strane zbunjujući tekst Generalnog sekretara UN odaslan ostalim članicama po kojem je Bosna i Hercegovina deponovala izjavu o sukcesiji 29. decembra 1992. godine sa njenom primjenom od 6. marta 1992. godine. Bosna i Hercegovina je imala puno pravo da pristupi Konvenciji u skladu sa čl.XIII konvencije, u jednoj normalnoj proceduri sa rokom stupanja na snagu Konvencije 90. dana nakon deponovanja isprave o pristupanju.

Pošto je Bosna i Hercegovina po Bečkoj konvenciji o sukcesiji u odnosu na ugovore mogla, kao sukcesor bivše SFR Jugoslavije postati članica ove konvencije po svome izboru bilo sukcesijom (succession) bilo pristupanjem (acesion) bilo je očito da ovaj

⁹ Ibid str. 209

¹⁰ Ibid str.209.

argument jugoslavenske strane da je Bosna i Hercegovina trebala postati članicom Konvencije pristupanjem, nema pravnu težinu i da neće dovesti do obustave postupka zbog nenadležnosti suda.

***Odluka suda o nadležnosti u postupku
izdavanja privremenih mjera od 8. aprila 1993. godine***

Međunarodni sud pravde, odlučujući o zahtjevu Bosne i Hercegovine za izdavanje privremenih mjera utvrdio je da su obje strane potpisnice Konvencije o genocidu i da spor potpada pod odredbe člana IX Konvencije o genocidu.

Razmatrajući pitanje nadležnosti *ratione personae* i *ratione materiae* Sud je našao da ne mora u ovoj fazi postupka definitivno se uvjeriti u svoju nadležnost. Pošto su sve države kao članice UN istovremeno i članice Statuta razmatranje je ograničeno samo na drugo pitanje.

Sud je prihvatio i ponovio navode Bosne i Hercegovine da su sve članice UN u skladu sa članom 93. Povelje *ipso facto* potpisnice Statuta Međunarodnog suda pravde. Također, uzet je u obzir navod Bosne i Hercegovine sadržan u Tužbi da skoro cijela međunarodna zajednica osporava legalitet kontinuiteta SR Jugoslavije u onosu na SFR Jugoslaviju i da su o tome odlučivala dva glavna organa UN, Savjet sigurnosti

Rezolucijom 777 (1992) i Generalna skupština Rezolucijom 47/1 (1992).

"Sobzirom da se po mišljenju Suda kompromisna klauzula u multilateralnoj konvenciji, kao što je član IX Konvencije o genocidu na koji se Bosna i Hercegovina poziva u ovom predmetu, može smatrati *prima facie* specijalnom odredbom važećeg ugovora, pošto su shodno tome Bosna i Hercegovina i Jugoslavija strane potpisnice Konvencije o genocidu, sporovi na koje se odnosi član

IX u svakom slučaju spadaju *prima facie* u *ratione persone* nadležnost suda."¹¹

Sud nije uvažio prigovor jugoslovenske strane vezan za način na koji je Bosna i Hercegovina postala članica Konvencije o genocidu.

"25. Sobzirom da je Sud primijetio da se Generalni sekretar odnosi prema Bosni i Hercegovini kao strani koja nasljeđuje obaveze iz Konvencije o genocidu, a ne kao strani koja pristupa Konvenciji, i ako je to zaista tako, pitanje primjene članova XI i XIII Konvencije neće se ni postavljati; Sobzirom da Sud ipak konstatuje da čak i u slučaju da Bosnu i Hercegovinu treba tretirati kao stranu koja je pristupila Konvenciji o genocidu, zbog čega bi se za tužbu moglo reći da je bila preuranjena na dan kada je podnesena, 'ovaj slučaj bi sada bio pokriven' činjenicom da je period od 90. dana istekao od dana kada je tužba podnesena do dana rasprave o zahtjevu..."¹²

Sud je na kraju razmatranja iznio konačan stav za ovu fazu postupka da:

"26. Sobzirom da se stoga Sudu čini da mu član IX Konvencije o genocidu, čije su i Bosna i Hercegovina i Jugoslavija potpisnice, pruža osnovu za nadležnost utoliko što se predmet spora odnosi na 'tumačenje, primjenu ili izvršenje' Konvencije, uključujući sporove 'koji se odnose na odgovornost jedne države za genocid ili za bilo koje drugo djelo pobrojano u članu III' Konvencije."¹³

SR Jugoslavija je već u svome prvom podnesku od 1. aprila 1993. godine pod naslovom: "Odgovor vlade SR Jugoslavije na zahtjev za izricanje privremenih mjera zaštite podnesen od vlade 'Republike Bosne i Hercegovine' istakla preliminarnu primjedbu koja se tiče **legitimiteta tužioca**. "Vlada Bosne i Hercegovine' i 'Predsjednik Bosne i Hercegovine' A. Izetbegović nisu izabrani u skladu sa zakonom i ne reprezentuju sva tri konstitutivna naroda i njihova legitimnost i mandat se osporavaju ne samo od predstavnika srpskog naroda nego također od hrvatskog naroda."

¹¹ Bosanski narod optužuje Genocid Postupak pred Međunarodnim sudom pravde u predmetu Bosna i Hercegovina protiv Srbije radi sprečavanja i kažnjavanja zločina genocida, Frensis E. Bojl Sarajevo, 2000. str. 260.

¹² Isto str. 262.

¹³ Ibid str. 263.

Istaknut je također stav da u Ženevskim pregovorima o krizi u Bosni i Hercegovini, tijela konferencije i UN prihvataju Izetbegovića isključivo kao predstavnika bošnjačkog naroda, Karadžića kao predstavnika srpskog a Bobana kao predstavnika hrvatskog naroda. Čak i tako nezakonit mandat istekao je 20. decembra 1992. godine. Ova tvrdnja potkrijepljena je pismom Predsjednika Vlade Republike Bosne i Hercegovine Mile Akmadžića upućenim Predsjedniku Savjeta Sigurnosti UN i Predsjedniku Sjedinjenih Američkih Država.¹⁴

Međutim, Sud nije prihvatio ove tvrdnje jugoslovenske strane. Prihvaćen je stav iznesen od zastupnika Bosne i Hercegovine da je Alija Izetbegović legitimni šef države Bosne i Hercegovine u kojoj ulozi je priznat od Ujedinjenih Nacija. Sud je prihvatio da raspravlja ovaj slučaj "Sobzirom da je Sudu ovaj slučaj povjeren na osnovu ovlaštenja šefa države, kojeg Ujedinjene Nacije tretiraju kao takvog; sobzirom da je ovlaštenje šefa države da djeluje u ime svoje zemlje u njenim međunarodnim odnosima univerzalno priznato i izraženo u , naprimjer, članu 7. stav 2 (a) Bečke konvencije o pravu ugovora iz 1969. godine."¹⁵

Potvrda nadležnosti Suda u nalogu od 13. septembra 1993. godine

Kao što smo vidjeli Sud je u svome nalogu od 8. aprila 1993. godine prihvatio svoju nadležnost u postupku za izdavanje privremenih mjera sobzirom da su po mišljenju suda obje strane, i tužilac i tuženi stranke Konvencije o genocidu. Član IX Konvencije pruža osnov na kome bi se mogla temeljiti nadležnost Suda bez obzira na činjenicu da li su obje strane istovremeno i članice Statuta Suda.

Nakon toga Bosna i Hercegovina je u nekoliko odvojenih podnesaka ponudila dodatne osnove za ustanovljenje nadležnosti

¹⁴ Vidi više Letter dated 1. March 1993. from the Prime Minister of Bosnia and Hercegovina to
the Secretary-General

¹⁵ Bosanski narod optužuje Genocid Postupak pred Međunarodnim sudom pravde u predmetu Bosna i Hercegovina protiv Srbije radi sprečavanja i kažnjavanja zločina genocida, Frensis E. Bojl Sarajevo, 2000. str.256.

Suda. Bosna i Hercegovina je već u tužbi kojom je pokrenula postupak kao i u svom drugom zahtjevu za izricanje privremenih mjera zadržala pravo na izmjene, dopune i korekcije tužbe. U tom smislu je, pozivajući se na to pravo pismima od 6. 10. i 13. avgusta 1993. godine, ponudila dodatne osnove za ustanovljenje nadležnosti Suda.

Po mišljenju suda tužilac ne može jednostrano zadržati sebi pravo na korekcije nadležnosti na koje se nije pozvao u tužbi kojom je pokrenut postupak. ali može skrenuti pažnju Sudu na dodatnu osnovu za nadležnost nakon podnošenja tužbe, "i da je Sud može uzeti u obzir pod uvjetom da tužitelj jasno pokaže da je namjerava nastaviti na tim osnovama...,te pod uvjetom da posljedica ne bude promjena spora koji je tužbom pokrenut pred Sudom u drugi spor koji je različit po prirodi..."¹⁶ Sud je zauzeo stav da zbog zahtjeva za izricanje privremenih mjera ne treba unaprijed odbaciti takve dodatne osnove nego treba razmotriti da li ponuđeni dokumenti predstavljaju osnovu na kojoj bi se mogla uspostaviti nadležnost Suda.

Pošto se Bosna i Hercegovina pozvala na Ugovor o zaštiti manjina između savezničkih i udruženih sila, potpisan u San Žermenu 1919. godine, čiji član 11. navodi da tu zaštitu garantira Liga Naroda, Sud je nakon razmatranja zaključio da je ovaj ugovor irelevantan za odlučivanje o tekućem pitanju naganja privremenih mjera.

Isto tako razmatrajući drugi dodatni osnov za ustanovljenje nadležnosti koji se odnosi na pismo predsjednika Srbije i Crne Gore, Miloševića i Bulatovića upućeno Predsjedniku Arbitražne komisije Međunarodne mirovne konferencije o Jugoslaviji, Sud je nakon razmatranja zaključio da ga nije moguće smatrati osnovom za ustanovljenje *prima facie* nadležnosti Suda.

Bosna i Hercegovina također je ponudila interpretaciju da: "je nadležnost Suda također utemeljena u običajnom i ugovornom međunarodnom ratnom pravu i međunarodnom humanitarnom

¹⁶ International Court of Justice year 1993. 13 Septembar General List No 91. p.11. para 28.

pravu, uključujući ali se neograničavajući na četiri Ženevske konvencije iz 1949. godine, njihov prvi Dodatni protokol iz 1977. godine, Haški propisi o kopnenom ratovanju iz 1907. godine te Nimberšku presudu i principe."¹⁷

Pošto Bosna i Hercegovina nije navela ni jednu odredbu iz spomenutih izvora na osnovu koje bi se utvrdila nadležnost Suda, Sud nije našao da takva *prima facie* nadležnost postoji.

Završavajući razmatranje pitanja nadležnosti Sud je na kraju zaključio da :

"36. S obzirom da Sud, nakon što je utvrdio postojanje jedne osnove na kojoj bi se mogla temeljiti njegova nadležnost, konkretno član IX Konvencije o genocidu, i nemogućnosti da *prima facie* prihvati druge sugerirane osnove kao takve, ne treba izreći mjere za zaštitu bilo kojeg od spornih prava osim onih koja bi konačno mogla činiti osnovu za presudu prema nadležnostima koje su na taj način *prima facie* ustanovljene."¹⁸

Definisanje nadležnosti Suda i dopustivosti tužbe u Memorijalu Republike Bosne i Hercegovine od 15 aprila 1994. godine

Pošto je Sud odlučujući o zahtjevu za nametanje privremenih mjera, upozorio da odluka donesena u ovom postupku "...ni u kom slučaju (ne prejudicira) pitanje jurisdikcije Suda da se bavi meritumom spora, ili bilo koje pitanje koje se odnosi na dopustivost tužbe..." bilo je nužno da Bosna i Hercegovina u Memorijalu dodatno obrazloži na čemu zasniva nadležnost suda i da učini uvjerljivom dopustivost.

Stoga Memorijal sadrži podsjećanje na osnove za utvrđivanje nadležnosti sadržane u tužbi kao i na dva dopunska osnova za ustanovljenje nadležnosti. Ovdje se također podsjeća na stav Suda izražen u sudskoj odluci od 8. aprila da ova odluka u pogledu nadležnosti nije definitivna, pošto, neovisno o pitanju dali je SR Jugoslavija članica UN i Statuta Suda ili to nije, pošto "postupak se

¹⁷ Ibid p. 12 para 33.

¹⁸ Ibid para 36.

može pravno valjano pokrenuti od strane države protiv druge države koja je članica" ugovora koji sadrži specijalne odredbe koje propisuju nadležnost Suda čak ako ona nije članica Statuta."¹⁹

SR Jugoslavija je sa svoje strane tokom čitavog ovog perioda nastojala osporiti međunarodni subjektivitet Bosne i Hercegovine kao i njenu sposobnost da bude članica Konvencije o genocidu.

Ovi stavovi su uzrokovali potrebu da Bosna i Hercegovina temeljito obrazloži na čemu zasniva nadležnost Suda.

Prvo se nastojalo argumentovano dokazati da je Bosna i Hercegovina vezana Konvencijom o genocidu, a zatim da je i SR Jugoslavija vezana ovom Konvencijom. Nakon toga slijedi osvrt na status SR Jugoslavije u odnosu na Statut Suda. Konačno dužna pažnja se posvećuje pitanju dopustivosti tužbe u konkretnom slučaju.

U pogledu **međunarodnog statusa** Bosne i Hercegovine, SR Jugoslavija nastoji joj osporiti svojstvo države. To se nikad nije činilo kroz osporavanje nekog elementa koji čini državu prema međunarodnom pravu već kroz njeno stalno označavanje kao "t.z.v. Republika Bosna i Hercegovina". Također u izjavama jugoslavenskih zvaničnika prevladavao je stav da status Bosne i Hercegovine treba da bude utvrđen u Beogradu.

Ove tvrdnje bilo je vrlo jednostavno osporiti pošto niko drugi sem SR Jugoslavije nije osporavao postojanje Bosne i Hercegovine po međunarodnom pravu. Također Bosna i Hercegovina već je bila priznata ili je čak imala uspostavljene diplomatske odnose sa najvećim brojem kao i sa najvažnijim državama unutar međunarodne zajednice.

Pošto je već u svom prvom pismenom obraćanju Sudu SR Jugoslavija osporila **legitimitet Vladi** Bosne i Hercegovine o čemu smo već govorili, ovdje se nastoji osporiti osnovanost ovih navoda.

¹⁹ Memorijal of The Government of The Republic of Bosnia and Hercegovina 15 April 1994. p.130. para. 4.1.0.5

Prvo se navodi princip međunarodnog prava sadržan u Dekleraciji o prijateljskim odnosima i saradnji između država u saglasnosti sa Poveljom UN iz 1970. godine, da : "Svaka država ima pravo da slobodno izabere njen politički, socijalni, ekonomski i kulturni sistem". Zatim se potsjeća da su narodi Bosne i Hercegovine na referendumu održanom 29. februara i 30. marta 1992. godine, na koji je izašlo 63, 4 % građana, većinom od 99, 4 % izglasali nezavisnost Bosne i Hercegovine. Dalje se potsjeća na odredbu čl. 220 Ustava Republike Bosne i Hercegovine po kojoj se u slučaju ratnog stanja mandat Predsjedništva kao i Predsjednika Predsjedništva produžava dok se ne stvore uslovi za nove izbore. Takvo stanje postoji od 20. decembra 1992. godine, kada je trebalo doći do zamjene Alije Izetbegovića na mjestu Predsjednika Predsjedništva Bosne i Hercegovine. Sud je naveo u svojoj odluci od 8. aprila 1992. godine da:

"...ovlaštenje šefa države da djeluje u ime države univerzalno je priznato, i izraženo je naprimjer u članu 7. paragraf 2. (a) Bečke konvencije o pravu ugovora."²⁰

"U ovom slučaju, Tužba je potpisana od agenta koji je propisno imenovan od predsjednika Izetbegovića, univerzalno priznatog kao zakonitog i legitimnog šefa države tužioca čije postojanje ne može biti poricano. Ovo je učinjeno u apsolutnoj saglasnosti sa članom 40 Pravila Suda i sa uobičajenom praksom u tom pogledu."²¹

Bosna i Hercegovina je **sukcesijom** SFR Jugoslavije postala članica Konvencije o genocidu. Pojam sukcesije definisan je bečkim konvencijama o sukcesiji država iz 1978. godine i 1983. godine po kojima je sukcesija zamjena jedne države drugom u pogledu odgovornosti za međunarodnopravne obaveze.

Očigledno je da Savjet Sigurnosti UN potvrđuje fakt da se SFR Jugoslavija raspala i da je Bosna i Hercegovina jedna od država njenih nasljednica već u svojim Rezolucijama 749 od 7. aprila 1992.

²⁰ Isto str. 141.

²¹ Memorijal of The Government of The Republic of Bosnia and Hercegovina 15 April 1994. p. 141. para. 4. 2. 1. 21

godine i 752 od 15. maja 1992. godine, kao i Generalna Skupština Rezolucijom 46/242 od 25. avgusta 1992. godine.

Arbitražna komisija konferencije o Jugoslaviji u Mišljenju broj 4. izrazila je stav da je većina stanovnika Bosne i Hercegovine izrazila stav o njenoj nezavisnosti. Većina konstitutivnih republika bivše SFR Jugoslavije uzajamno su se priznale kao suverene i nezavisne države. Bosna i Hercegovina je na prijedlog Savjeta Sigurnosti UN primljena u članstvo UN. Konačno u svome Mišljenju broj 8 od 4. jula 1992. godine Arbitražna komisija je zauzela stav da je disolucija o kojoj je govorila u svom Mišljenju broj 1 od 29. novembra 1991. godine sada okončana. Također, u Mišljenju broj 11 od 4. jula 1992. godine navodi se:

" ... na referendumu održanom 29. februara i 1. marta 1992. godine, većina ljudi te republike izjasnila se za suverenu i nezavisnu Bosnu. Rezultat referenduma bio je zvanično objavljen 6. marta, i od tog datuma, uprkos dramatičnim događajima koji su se desili u Bosni i Hercegovini, ustavni organi ove republike djelovali su kao organi suverene države da bi održali njen teritorijalni integritet i svoju punu i isključivu vlast. Tako, 6. mart 1992. godine, mora se smatrati datumom kad je Bosna i Hercegovina naslijedila SFR Jugoslaviju."

Svi ovi navodi potvrđuju da je Bosna i Hercegovina država sukcesor SFR Jugoslavije.

Bosna i Hercegovina je članica Konvencije o genocidu. Ona je u punom kapacitetu naslijedila članstvo SFR Jugoslavije u Konvenciji. SFRJ je članica Konvencije od 1948. godine, a Bosna i Hercegovina je notom ministra vanjskih poslova od 29. decembra 1992. godine naslijedila članstvo u Konvenciji.

Ovdje ništa ne može promijeniti ni činjenica da Bečka konvencija o sukcesiji država u odnosu na ugovore iz 1978. godine, nije stupila na snagu. Bivša SFR Jugoslavija, potpisala je Konvenciju 6. februara 1979. godine, i položila instrument o ratifikaciji 28. aprila 1980. godine.

Posebna pažnja posvećena je navodu SR Jugoslavije da se spomenuta Bečka konvencija odnosi prvenstveno na proces dekolonizacije odnosno na nove nezavisne države koje su se pojavile u tom procesu.

U pomoć je pozvano savremeno međunarodno javno pravo i praksa država koji jasno povlače razliku između sukcesije u ugovore kod država nastalih u procesu dekolonizacije i sukcesije u ugovore u slučaju secesije i disolucije. U prvom slučaju nova nezavisna država je slobodna u odluci da li će naslijediti članstvo u ugovoru dok u drugom slučaju prevladava princip pravne sigurnosti i potreba da država sljednica bude vezana obavezama koje je preuzela država prednica. Ovo se naročito odnosi na t.z.v. humanitarne konvencije u koje svakako spada i Konvencija o genocidu iz 1948. godine.

Navodi se savjetodavno mišljenje Suda iz 1951. godine:

"Konvencija je očito prihvaćena zbog čisto humanitarnih i civilizacijskih razloga. Doista je teško zamisliti konvenciju koja može imati ovaj dvostruki karakter u većem stepenu..."²²

Bečka konvencija o sukcesiji država u odnosu na ugovore iz 1978. godine u članu 34. navodi:

"Kad se dio ili dijelovi teritorije države odvoje radi formiranja jedne ili više

država, bez obzira dali država prednica nastavlja da postoji:

- a) svi ugovori na snazi na dan sukcesije države u odnosu na čitavu teritoriju države prednice, ostaju na snazi u odnosu na svaku državu sljednicu..."

Pošto je Bosna i Hercegovina kao država sukcesor bivše SFRJ na propisan način prosljedila depozitaru notifikaciju o sukcesiji u kojoj ga obavještava da želi da preuzme prava i obaveze sadržane u Konvenciji o genocidu sa dejstvom od 6. marta 1992. godine, kada je Bosna i Hercegovina postala nezavisna država ona je doista

²² Isto str. 151. para. 4,2.1.43.

postala njena članica na način propisan pomenutom Bečkom konvencijom.

Navedeno izlaganje poslužilo je kao osnov za **zaključivanje** da:

I) državnost Bosne i Hercegovine nije moguće osporiti;

II) Bosna i Hercegovina je sukcesor bivše SFRJ;

III) kao takva ona ju je automatski naslijedila u Konvenciji o genocidu, ili, alternativno (i komplementarno) utemeljeno njenim prihvatanjem Konvencije putem saopćenja Generalnom Sekretaru od 29. decembra 1992. godine;

IV) ova sukcesija desila se 6. marta 1992. godine na dan sukcesije države;

V) Bosna i Hercegovina mogla je zato uložiti tužbu na osnovu člana IX Konvencije o genocidu;

VI) ova tužba je podnesena od legalne i legitimne vlade."²³

SR Jugoslavija (Srbija i Crna Gora) je **prihvatila nadležnost suda** na temelju člana IX Konvencije o genocidu.

U pismu od 1. aprila 1993. godine jugoslovenski ministar inostranih poslova navodi: " Vlada Savezne Republike Jugoslavije sama se koristi ovom prilikom da informiše Sud da ne prihvata nadležnost Suda u bilo kojem zahtjevu tužioca izvan *Konvencije o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida*. Ovim se ne prejudicira konačna odluka jugoslovenske vlade da li će biti stranka u sporu pokrenutom od "Republike Bosne i Hercegovine".²⁴

Ovakva pozicija SR Jugoslavije potvrđena je u njenim Opservacijama od 23. avgusta 1993. godine:

" Očito je da kod zahtjeva za privremenim mjerama od 1. aprila 1993. godine namjera SR Jugoslavije nije bila da prihvati jurisdikciju Suda u bilo čemu ili u obimu koji je strogo propisan Konvencijom o genocidu."²⁵

²³ Memorijal of The Government of The Republic of Bosnia and Hercegovina 15 April 1994. p.153 – 154.

²⁴ Isto str. 155 para. 4.2.2.3.

²⁵ Isto str. 155.

" U ovim istim primjedbama , tužena država podsjeća na izjavu učinjenu od profesora Shabtai Rosenne od 2. aprila 1993. godine: 'Savezna Republika Jugoslavija ne pristaje na bilo koje proširenje jurisdikcije Suda izvan onog što je strogo propisano u samoj Konvenciji.'"²⁶

Tokom istog javnog zasijedanja agent tužene izjavio je:

"... mi ne smatramo da je jurisdikcija suda ograničena, ali mi smo spremni da nastavimo voditi parnicu u ovom slučaju unutar granica jurisdikcije kako je mi razumimo."²⁷

SR Jugoslavija (Srbija i Crna Gora) je sukcesor SFRJ u Konvenciji o genocidu.

U toku trajanja disolucije SFRJ, SR Jugoslavija (Srbija i Crna Gora) nastojala je da za sebe izdejsvuje privilegovan položaj tvrdeći da je ona država kontinuiteta u odnosu na SFRJ, za razliku od drugih država sukcesora koje su izvršile secesiju od SFRJ.

Ovakvu poziciju zauzele su skupštine republika Srbije i Crne Gore na zajedničkoj sjednici održanoj 27. aprila 1992. godine kojom prilikom je stvorena nova zajednička država pod nazivom SR Jugoslavija. Ovom prilikom proglašeno je da : "SR Jugoslavija, država kontinuiteta, pravnog i političkog personaliteta Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, strogo će ustrajati na svim međunarodnim obavezama koje je SFR Jugoslavija preuzela..."²⁸

Ovu namjeru potvrdila je i stalna misija nove države pri UN u svojoj notim od 27. aprila 1992. godine upućenoj Generalnom Sekretaru UN.

SR Jugoslavija je članica Konvencije o genocidu a pitanja dali je to postala sukcesijom bivše SFRJ ili kao država kontinuiteta čisto je teorijsko i nema nikakav praktični domašaj. SR Jugoslavija nije osporavala svoje članstvo u Konvenciji u ovoj fazi postupka. Ona je osporavala to pravo Bosni i Hercegovini.

²⁶ Isto str. 155.

²⁷ Memorijal of The Government of The Republic of Bosnia and Hercegovina 15 April 1994. p. 155.

²⁸ Isto str. 160.

U svojoj odluci od 8. aprila 1993. godine Sud se *proprio motu* bavio pitanjem svoje *ratione personae* nadležnosti zaključujući da:

"...postupak se može valjano pokrenuti od strane države protiv države koja je članica takve posebne odredbe u ugovoru na snazi ali nije članica Statuta, i nezavisno od uslova propisanih od Savjeta Sigurnosti u njegovoj Rezoluciji 9 iz 1946. godine."²⁹ Prema tome Sud je ovdje zauzeo jasan stav da članstvo države u Statutu nije relevantno u odnosu na član IX Konvencije o genocidu. Ali i pored toga SR Jugoslavija je članica Statuta Suda sobzirom na njena jasna očitovanja od 27. aprila 1992. godine. Ova jasna preuzimanja obaveza vežu SR Jugoslaviju i ako su ona pravno površna pošto ona nastoji da njima pribavi više prava nego joj to objektivno pripada, prisvajajući državnopravni kontinuitet bivše SFRJ. SR Jugoslavija je članica Statuta Suda neovisno o pitanju članstva u UN koje je za nju sporno. Naime, rezolucija Savjeta Sigurnosti UN 777 i Generalne Skupštine UN 47/1 obavezuju SR Jugoslaviju da aplicira za članstvo u UN kao i ostale države nasljednice bivše SFRJ ali po mišljenju nadležnih organa za interpretaciju ovih odredaba one niti ukidaju niti okončavaju članstvo SR Jugoslavije u UN.

Na osnovu analize relevantnih odredaba Povelje i Statuta Suda izvode se sljedeći zaključci:

" I) Jugoslavija (Srbija i Crna Gora), bez obzira da li je ili nije članica Ujedinjenih Nacija, članica je Statuta Suda i vezana svim pravnimobavezama koje iz tog proizilaze; ali

II) u svakom slučaju, status tužene države u odnosu na Statut nema efekta na jurisdikciju suda u odnosu na član IX Konvencije o genocidu iz 1948. godine."³⁰

Što se tiče nadležnosti Suda *ratione materiae* mjerodavan je član IX Konvencije o genocidu koji navodi:

²⁹ Isto str. 169.

³⁰ Isto str. 176.

"Sporovi između ugovornih strana koji se odnose na interpretaciju, primjenu ili ispunjenje ove Konvencije, uključujući one koji se odnose na odgovornost države za genocid ili za bilo koji drugi akt nabrojan u članu III (3) odnose se Međunarodnom sudu pravde na zahtjev bilo koje strane u sporu."

U odluci od 8. aprila 1993. godine Sud ustanovljava da:

"...Član IX Konvencije o genocidu, čije su obje države Bosna i Hercegovina i Jugoslavija (Srbija i Crna Gora) članice, (...) čini se da Sudu pruža osnovu na kojoj se može zasnovati nadležnost Suda u obimu na koji se predmet spora odnosi, na 'interpretaciju, primjenu i ispunjenje' Konvencije, uključujući sporove 'koji se odnose na odgovornost država za genocid ili za bilo koji drugi akt nabrojan u članu III' Konvencije".³¹

Nakon razmatranja mogućnosti proširenja baze za jurisdikciju Suda **zaključuje** se sljedeće:

"I) Član IX Konvencije o genocidu predstavlja prikladnu osnovu za jurisdikciju Suda u ovom slučaju,

II) ovaj član kao i druge relevantne odredbe moraju se interpretirati shodno uobičajenim pravilima o tumačenju ugovora,

III) Sud je nadležan da odluči o svim aspektima spora koji su u logičnoj vezi sa Konvencijom o genocidu, i posebno, o svim prijedlozima koji se odnose na akte tužene države koji su korišteni kao sredstvo i/ili pomoć u činjenju genocida i o svim posljedicama takvih akata;

IV) budući da je genocid zločin prema međunarodnom pravu, Bosna i Hercegovina ima pravni interes i pravo da tuži Jugoslaviju (Srbiju i Crnu Goru) za sve akte genocida ili jednakog ponašanja."³²

U ovom aktu posebna pažnja posvećena je pitanju **dopustivosti** tužbe u konkretnom slučaju. Mada nije direktno osporila dopustivost, SR Jugoslavija je aludirala na postojanje najmanje dva sporna pitanja koja dovode u sumnju dopustivost. Prvo se tiče dopustivosti ili u najmanju ruku prikladnost da se Sud bavi ovim

³¹ of The Government of The Republic of Bosnia and Hercegovina 15 April 1994. p. 178 – 179.

³² Isto str. 183.

pitanjem dok se istim bavi Savjet Sigurnosti odnosno UN. Drugo se tiče nastojanja da se spor prikaže kao unutrašnja stvar Bosne i Hercegovine, odnosno da spor ima unutardržavni karakter.

U nekoliko navrata tokom ove faze postupka SR Jugoslavija je isticala primjedbe zasnovane na činjenici da se Savjet Sigurnosti bavi ovim slučajem na temelju glave VII Povelje UN, što je Sud zapazio u svojoj prvoj odluci. "...Jugoslavija je skrenula pažnju na brojne Rezolucije prihvaćene od Savjeta Sigurnosti Ujedinjenih Nacija koje se tiču situacije u bivšoj Jugoslaviji, kao i na činjenicu da je u tom pogledu Savjet Sigurnosti donosio odluke na temelju člana 25. Povelje, i jasno je naznačavao da je to djelovanje na temelju poglavlja VII Povelje (...). Jugoslavija tvrdi da dokle god Savjet Sigurnosti postupa u saglasnosti sa članom 25 i tim poglavljem, 'bilo bi preuranjeno i neprikladno za Sud da izriče privremene mjere takve prirode koje se traže.'"³³

SR Jugoslavija je u pismenim podnescima u ovoj fazi postupka nastojala da situaciju u Bosni i Hercegovini prikaže kao građanski rat između različitih etničkih skupina. Ovo se čini radi prikriivanja i izbjegavanja vlastite odgovornosti za genocid.

Nacrt člana 19. Međunarodne pravne komisije o odgovornosti države propisuje: "Međunarodni protivpravni akt koji proizilazi iz kršenja od strane države neke međunarodne obaveze tako bitne za zaštitu fundamentalnih interesa međunarodne zajednice čije kršenje je priznato kao zločin te zajednice kao cjeline, predstavlja međunarodni zločin."³⁴

Među tim zločinima paragraf 3. nabraja:

"- agresiju;

- 'ozbiljno kršenje međunarodne obaveze od bitne važnosti za zaštitu prava na samoodređenje naroda' ili
- 'ozbiljno kršenje u raširenom obimu međunarodne obaveze od bitne važnosti za zaštitu ljudskih bića, kao što su zabrana ropstva, genocid i aparthejd', ..."³⁵

³³ I. C. J. Reports 1993....cit. prema Memorijal of The Government of The Republic of Bosnia and Hercegovina 15 April 1994. p.184. para 4.3.1.1.

³⁴ Isto str. 187.

³⁵ Isto str. 187.

Ipak iz cjelokupnog dosadašnjeg toka postupka i prezentiranih činjenica i dokaza proizilazi da se radi o međunarodnom sporu.

Preliminarne primjedbe SR Jugoslavije iz juna 1995. godine, na nadležnost i dopustivost tužbe

U podnesku od 25. juna 1995. godine koji je nosio naslov preliminarne primjedbe, SR Jugoslavija je nastojala da već u ovoj fazi zaustavi dalji tok postupka. To je činila isticanjem preliminaranih primjedbi kojima je nastojala dokazati da je postupak ne dopustiv kao i da Sud nije nadležan za postupanje u ovoj pravnoj stvari.

Izneseno je ukupno sedam preliminaranih primjedbi od kojih se prve dvije odnose na dopustivost tužbe a ostalih pet na nadležnost Suda.

Po pitanju **dopustivosti tužbe** iznesene su dvije primjedbe.

Prva se sastoji u tvrdnji da se ovdje radi o **građanskom ratu** i prema tome ne postoji međunarodni oružani sukob koji je predušlov za primjenu Konvencije o genocidu. "Protagonisti su u stvarnosti četiri sukobljena politička elementa unutar teritorije bivše Rep³⁶ublike Bosne i Hercegovine: bosanski Srbi, bosanski Hrvati, Muslimani sljedbenici g-din-a Izetbegovića i muslimanske grupe koje se suprostavljaju g-din-u Izetbegoviću."

Druga preliminarana primjedba odnosi se na **nadležnost Predsjednika Predsjedništva Bosne i Hercegovine** da izda ovlaštenje agentima Bosne i Hercegovine za pokretanje postupka pred Međunarodnim Sudom Pravde.

Ovaj stav pravda se odredbama ustava Republike Bosne i Hercegovine po kojem državu Bosnu i Hercegovinu u

³⁶ Case concerning Application of the Convention on the prevention and punishment of the Crime of Genocide Preliminary Objections june 1995 p. 91

međunarodnim odnosima predstavlja Predsjedništvo Bosne i Hercegovine. Nasuprot ustavnim odredbama odluku o pokretanju postupka i o imenovanju agenata donio je Predsjednik Predsjedništva. Kao potvrda ovog stava citira se odnosna odredba člana 219. Ustava Republike Bosne i Hercegovine gdje pod tačkom 1 stoji da će Predsjedništvo predstavljati Bosnu i Hercegovinu.

Pošto je spomenutu odluku donio Predsjednik Predsjedništva a ne Predsjedništvo, prekoračeno je njegovo ovlaštenje i povrijeđeno međunarodno pravo. Ovlaštenje za pokretanje postupka potpisao je Alija Izetbegović titulišući se kao Predsjednik Republike što je netačno imajući u vidu pomenute ustavne odredbe po kojima egzistira Predsjedništvo sa Predsjednikom na čelu. Iz ovog se izvodi zaključak da je ovlaštenje potpisano od organa tužitelja koji ne postoji po pravilima međunarodnog prava.

Ovdje se ističe i primjedba da Alija Izetbegović nije na mjesto Predsjednika Predsjedništva imenovan na zakonit način pošto je na izborima dobio manje glasova od Fikreta Abdića koji je iz tog razloga trebao biti Predsjednik Predsjedništva. Također, u vrijeme izdavanja ovlasti njegov mandat je bio osporavan ne samo od Srba već i od bosanskih Hrvata.

SR Jugoslavija je također, istakla pet preliminarnih primjedbi kojima je osporavala **nadležnost Suda** u ovoj pravnoj stvari.

U **trćoj** preliminarnoj primjedbi sadržana je tvrdnja da Bosna i Hercegovina nije mogla postati članica u Konvenciju o Genocidu iz 1948. godine notifikacijom, iz razloga što nije poštovala jednako pravo naroda Bosne i Hercegovine na samoopredjeljenje.

U ovu grupu spadaju prigovori da je Bosna i Hercegovina stekla samostalnost i državnost na način suprotan međunarodnom pravu. Svi akti koji su prethodili sticanju državne samostalnosti suprotni su saveznom i republičkom pravu. Među ovim aktima posebno su pobrojani: Platforma o državnom statusu Bosne i Hercegovine i Memorandum (pismo o namjerama) usvojeni na zasijedanju republičke skupštine 14. oktobra 1991. godine, Odluka vlade Republike Bosne i Hercegovine o priznanju državljanstva i Odluka o raspisivanju referenduma o državnoj nezavisnosti od 24. januara

1992. godine. Ovi akti su po mišljenju predstavnika SR Jugoslavije suprotni Ustavu SFRJ iz 1974. godine, Krivičnom zakonu SFRJ kao i Ustavu SR Bosne i Hercegovine. Nakon toga se potanko obrazlaže u čemu se sastoje napravnosti.

Također, ovdje se zauzima stav da su akti kojima je konstituisana Republika Bosna i Hercegovina suprotni međunarodnom pravu. Kao federalna jedinica bivše SFRJ ona nije imala međunarodnopravni legalitet. Ne postoji pravilo međunarodnog prava koje joj je davalo jednostrano pravo raskida sa federacijom. Subjekt prava na samoopredjeljenje je grupa ljudi kao etnička zajednica. A etničke zajednice u Bosni i Hercegovini su Srbi, Muslimani i Hrvati. Srbi nisu uzeli učešće na referendumu o nezavisnosti Bosne i Hercegovine i njenu transformaciju u nezavisnu državu. U kasnijoj fazi Muslimani i Hrvati nisu se pokazali kao stabilna grupa koja želi da živi u jednoj državi. Upitno je da li je pitanje prava na samoopredjeljenje isključivo pitanje političke volje grupe ljudi ili je to pravo ograničeno izvjesnim uslovima. U potvrdu takvog stava citiraju se odredbe Deklaracije o principima međunarodnog prava koja se tiče prijateljskih odnosa i saradnje u saglasnosti sa poveljom Ujedinjenih Nacija prihvaćena od Generalne Skupštine UN 24. oktobra 1970. godine. U ovoj deklaraciji stoji da svi narodi u skladu sa Poveljom UN imaju pravo da slobodno odluče o svome političkom statusu. Svaka država ima obavezu da unapređuje ovo pravo na samoopredjeljenje.

Ovdje se ne ističe da je spomenuta Deklaracija usvojena radi potspešenja procesa dekolonizacijen što je njen širi kontest.

Ni ovaj akt kao i svi ostali koji su mu predhodili ili ga slijedili ne propušta spomenuti "Islamsku deklaraciju" u kojoj je navodno izložen program transformacije Bosne i Hercegovine u islamsku državu.

Konačno, ovdje se izlaže teza da je Bosna i Hercegovina ušla u članstvo Konvencije o genocidu na način suprotan međunarodnom pravu. Pošto Bečka konvencija o sukcesiji država u odnosu na ugovore iz 1978. godine nije stupila na snagu, sukcesija u ugovore vrši se prema pravilima međunarodnog običajnog prava. Odredbe

Konvencije primjenjuju se samo ukoliko nisu u suprotnosti sa međunarodnim običajnim pravom. Također, član 6. Konvencije propisuje da će se Konvencija primjenjivati samo na sukcesiju država koja se odvijala u skladu sa međunarodnim pravom, a pošto je Bosna i Hercegovina povrijedila jednako pravo na samoopredjeljenje naroda pomenuta Konvencija se ne može primijeniti u konkretnom slučaju. U konkretnom slučaju relevantna su pravila međunarodnog običajnog prava.

U daljem tekstu izlaže se dio međunarodne običajne prakse nakon čega se izvodi zaključak iz teksta notifikacije Bosne i Hercegovine o sukcesiji u Konvenciju o genocidu, da Bosna i Hercegovina ustvari nije željela da postane članica Konvencije sukcesijom nego da pristupi konvenciji.

Nasuprot Bosni i Hercegovini SR Jugoslavija kao država kontinuiteta nastavlja da izvršava prava i obaveze bivše SFRJ. Ova jasna tvrdnja sadržana na strani 126 Preliminarnih primjedbi pod tačkom B. 1.4.9. bit će kasnije svim sredstvima osporavana.

Na kraju se razmatra način na koji je Bosna i Hercegovina postala članica Konvencije o genocidu i zauzima se konačan stav da to ona nije mogla učiniti na način na koji je to urađeno nego se to može učiniti samo notifikacijom o pristupanju.

U četvrtoj preliminarnoj primjedbi tvrdi se je da Bosna i Hercegovina priznata protivno međunarodnom pravu i da na teritoriji bivše jugoslovenske republike Bosne i Hercegovine egzistiraju četiri države pa prema tome takozvana Republika Bosna i Hercegovina nije članica Konvencije o genocidu iz 1948. godine. Ova tvrdnja dodatno se obrazlaže činjenicom da centralna vlada kontroliše neznatan dio teritorije što je bio slučaj i u trenutku međunarodnog priznanja Bosne i Hercegovine.

Peta preliminarna primjedba odnosi se na sudsku nadležnost *ratione materiae*. Ona sadrži tvrdnju da ne postoji spor između strana koji bi bio pokriven Članom IX Konvencije o genocidu. Konvencija o genocidu primjenjuje se samo u slučaju postojanja teritorijalne jurisdikcije na područjima gdje se navodno krši Konvencija. SR Jugoslavija nije imala teritorijalnu jurisdikciju nad

odnosnim područjem u vrijeme kad se navodni genocid desio. Također, odgovornost država propisana Konvencijom je druge vrste od one kako to tužilac tvrdi i odnosi se na: "sprečavanje i kažnjavanje zločina genocida" kad je zločin počinjen od pojedinaca: odredbe člana IV, V, VI i VII čine to potpuno jasnim."³⁷

Šesta preliminarna primjedba odnosi se na sudsku nadležnost *ratione temporis*. U njoj se tvrdi da čak i da je Konvencija o genocidu na snazi između strana, ona to nije bila počev od 6. marta 1992. godine kako to tvrdi Bosna i Hercegovina. U slučaju da sud kvalificira Notu o sukcesiji kao notu o pristupanju, Konvencija o genocidu je na snazi između strana tek od 29. marta 1993. godine. Ova primjedba je uslovna i ima se razmatrati tek u slučaju da predhodne primjedbe ne budu prihvaćene.

Sedma preliminarna primjedba sadrži tvrdnju da, ako Sud prihvati da je Konvencija o genocidu na snazi između strana u sporu ona je među njima operativna tek od 29. decembra 1992. godine. Ukoliko bi se prihvatio stav Bosne i Hercegovine sadržan u Notifikaciji o sukcesiji od 29. decembra 1992. godine, o sukcesiji od dana sticanja nezavisnosti 6. marta 1992. godine, to bi uvelo princip retroaktivnog važenja a samim tim i pravne ne sigurnosti u međunarodno pravo. Stoga, imajući u vidu međunarodno običajno pravo kao i pravo sadržano u Bečkoj konvenciji o sukcesiji država u ugovore iz 1978. godine, Konvencija o genocidu može biti operativna između strana tek 29. decembra 1993. godine.

Odgovor Bosne i Hercegovine na preliminarne primjedbe

Međunarodni sud pravde svojom naredbom od 14. jula 1995. godine označio je 14. novembar 1995.godine kao rok u kome Bosna i Hercegovina može odgovoriti na preliminarne primjedbe SR Jugoslavije (Srbije I Crne Gore). Bosna i Hercegovina iskoristila je ponuđenu priliku i svojim pismenim podneskom od 14. novembra 1995. godine osporila svaku od sedam spomenutih primjedaba.³⁸

³⁷ Isto str. 130.

³⁸ Ovaj odgovor sadržan je u pismenom podnesku od 120. strana pod naslovom: STATEMENT of the Government of the Republik of Bosnia and Hercegovina on

U Uvodnom dijelu navode se preliminarne primjedbe preliminarne prigovori, generalne opservacije na sadržaj preliminarne prigovora SR Jugoslavije, osvrt na jugoslavenski pristup činjenicama i kratak osvrt na jugoslavensku uključenost u rat u Bosni i Hercegovini. Nakon toga slijedi odgovor na svaku pojedinačnu primjedbu i to onim redom kojim su isticane.

U **prvoj** preliminarnoj primjedbi SR Jugoslavija je tvrdila da se u Bosni i Hercegovini desio građanski rat. Predlaže da se, pošto se genocid desio u toku građanskog rata, Sud proglasi tužbu Bosne i Hercegovine ne prihvatljivom. Traži se odbacivanje tužbe kako iz pravnih tako i iz činjeničnih razloga.

U odgovoru Bosna i Hercegovina je nastojala da ukratko dokaže da je SR Jugoslavija uzela aktivno učešće u ratu u Bosni i Hercegovini i da se prema tome radi o međunarodnom sukobu u kojem svoje mjesto nalazi i primjena Konvencije o genocidu. "Aktivno učešće osoblja i personala Jugoslavije (Srbije i Crne Gore) u borbama u Bosni i Hercegovini, u toku kojeg je počinjen genocid, čini Jugoslaviju (Srbija i Crna Gora) stranom u 'sporu' sa Republikom Bosnom i Hercegovinom." ⁶⁶

Suština bosanskohercegovačke tužbe je da su akti pobrojani u tužbi od 20. marta 1993. godine i u Memorialu od 15. aprila 1994. godine pripisivi SR Jugoslaviji (Srbiji i Crnoj Gori). Tužena je planirala, organizirala i upravljala aktima koji čine genocid. Stanovište Bosne i Hercegovine, potvrđeno je i u nekim slučajevima pred Međunarodnim krivičnim sudom za bivšu Jugoslaviju. "Tužba Bosne i Hercegovine precizno upućuje na opširnu dokumentaciju i potkrepljuje tvrdnju da su vlasti tužene 'odlučivale, organizovale i usmjeravale' i svo relevantno vrijeme učestvovala u 'organizovanju i usmjeravanju sramne politike genocidnog 'etničkog čišćenja' s namjerom ostvarenja nevjerovatnog sna 'velike Srbije' sredstvima agresije." ³⁹

Preliminary Objection 14 November 1995 STATEMENT of the Government of the Republik of Bosnia and Hercegovina on Preliminary Objection 14 November 1995

³⁹ Isto str. 34. para. 1. 10.

Druga preliminarna primjedba SR Jugoslavije sadrži tvrdnju da Alija Izetbegović nije bio nadležan da izda ovlaštenje za pokretanje postupka pred Sudom i koji je u pismu kojim je ovlastio koagente Bosne i Hercegovine za pokretanje postupka prekoračio svoje ovlasti.

U odgovoru na ovu primjedbu izlaže se geneza dolaska Alije Izetbegovića na mesto Predsjednika Predsjedništva Bosne i Hercegovine i raspored glavnih državnih funkcija među političkim strankama i narodima. Također, podsjeća se na odredbe Ustava Republike Bosne i Hercegovine po kojima se Predsjedništvo bira na period od četiri godine i da Predsjedništvo zadržava mandat dok se ne održe novi izbori. Predsjedništvo bira među sobom Predsjednika. Mandat predsjednika traje jednu godinu sa mogućnošću reizbora. Ne postoji odredba Ustava po kojoj kandidat sa najvećim brojem glasova za Predsjedništvo mora biti izabran za Predsjednika Predsjedništva. Predsjednik Izetbegović započeo je svoj prvi mandat u decembru 1990. godine. Ponovno je izabran na tu poziciju u decembru 1991. godine na period od jednu godinu. Po Ustavu Republike Bosne i Hercegovine u slučaju rata ili neposredne ratne opasnosti mandat članova Predsjedništva produžava se dok se ne ispune uslovi za nove izbore. Osmog aprila 1992. godine Predsjedništvo Bosne i Hercegovine usvijilo je Odluku o proglašenju neposredne ratne opasnosti a 20. juna 1992. godine Odluku o proglašenju ratnog stanja. U toku ratnog stanja Predsjedništvo je prošireno tako da je uključivalo Predsjednika Parlamenta, Predsjednika Vlade i Komandanta Teritorijalne odbrane Bosne i Hercegovine.

"Prema članu 36. (Annex 2.5. no. 17.) Poslovnika o radu predsjedništva, kvorum za prihvatanje odluka Predsjedništva je četiri (Službeni list Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine, broj: 37 / 91, aneks 2. 14). Zato, čak i kad su dva srpska člana Predsjedništva bojkotovali, ili pokušali da opstruiraju rad Predsjedništva, odluke su se mogle zakonito donositi."⁴⁰

⁴⁰ Isto str. 45. para. 2. 16

Od Predsjedništva se traži da odluke donosi konsenzusom, a ukoliko to nije moguće obične odluke se mogu donositi prostom većinom. Odluke koje se tiču odbrane i državne sigurnosti, međunarodnih odnosa kao i prijedlozi skupštini za pokretanje zakonodavne procedure, mogle su se donositi samo većinom od pet od ukupno sedam glasova. Zbog toga su se odluke mogle donositi uz odustvo dva srpska člana Predsjedništva. Osim toga nakon nastupanja stanja neposredne ratne opasnosti ili ratnog stanja sve odluke su se mogle donositi prostom većinom. Ovo se također odnosi i na odluke koje Predsjedništvo donosi umjesto Skupštine kad ona nije u mogućnosti da se sastane.

"Odluka da se podnese ova tužba Međunarodnom sudu pravde donesena je od Predsjedništva u ostvarivanju njegovih ovlaštenja po članu 222 (*Annex 2. 5. no. 25 and Annex 2. 9*) prečišćenog teksta Ustava i prema Odluci o proglašenju ratnog stanja od 20. juna 1992. godine. Prema članu 20 Poslovnika o radu Predsjedništva od 23. decembra 1991. godine, Predsjedništvo predstavlja njegov Predsjednik, koji, shodno članu 54. (*Annex 2. 5, no. 26.*) potpisuje sve akte Predsjedništva u njegovo ime (*Službeni list Republike Bosne i Hercegovine, broj 37/91, Annex 2. 14.*)"⁴¹
"Predsjednik je bio propisno ovlašten da naloži agentu Republike Bosne i Hercegovine da pokrene postupak. On je djelovao u ime Predsjedništva koje je predstavljao,..."⁴²

Prema tome, Predsjednik Predsjedništva Bosne i Hercegovine je u vrijeme donošenja odluke o pokretanju postupka postupao zakonito i u skladu sa relevantnimustavnim odredbama.

Treća preliminarna primjedba sadrži tvrdnju da je Bosna i Hercegovina flagrantno povrijedila pravo na samoopredjeljenje naroda i da nije mogla notifikacijom o sukcesiji pristupiti Konvenciji o genocidu. Ova preliminarna primjedba sadrži tri osnovne ideje: Bosna i Hercegovina je konstituisana kršenjem međunarodnog prava, Bosna i Hercegovina je konstituisana suprotno međunarodnom pravu i pristubanje Bosne i Hercegovine

⁴¹ Isto str. 47. para. 222.

⁴² Ibid

Konvenciji o genocidu notifikacijom o sukcesiji u opreci je sa međunarodnim pravom.

Zastupnici Bosne i Hercegovine u odgovoru na ovu preliminarnu primjedbu istakli su sljedeće:

Po **Ustavu SFRJ** iz 1974. godine Bosna i Hercegovina, imala je pravo da optira za nezavisnost. U uvodnim odredbama ovog ustava stoji da:

"Narodi Jugoslavije polazeći od prava svakog naroda na *samoopredjeljenje uključujući i pravo na otcjepljenje...* ujedinili su se u saveznu republiku slobodnih i ravnopravnih naroda i narodnosti i stvorili socijalističku federativnu zajednicu radnih ljudi, Socijalističku Federativnu Republiku Jugoslaviju."⁴³ Ova izjava izražava cjelokupnu ustavnu strukturu bivše SFRJ u kojoj su republike zadržale suverenitet i izvršnu vlast. Po članu 3. Ustava SFRJ: "Socijalistička republika je država zasnovana na suverenosti naroda..." Ustavi pojedinih republika dalje naglašavaju njihov suverenitet. Ustav Bosne i Hercegovine iz 1974. godine u članu 1. potvrđuje njen status države.

Bosna i Hercegovina je imala pravo prema federalnom ustavu da preobrazi suverenitet naroda u formalnu nezavisnost države. Ukoliko su i postojala neka ograničenja po saveznom ustavu ona su bez značaja u ovom slučaju. Bosna i Hercegovina je otpočela sa ostvarenjem pune nezavisnosti u trenutku kad su organi SFRJ, po Mišljenju broj 1. izdatom od Badenterove komisije u novembru 1991. godine, prestali da funkcionišu kad je otpočeo proces disolucije SFRJ. Neposredno nakon referenduma o državnoj nezavisnosti Bosne i Hercegovine od 29. februara i 1. marta 1992. godine spomenuta Badenterova komisija izražava stav u Mišljenju broj 8. da je proces disolucije SFRJ završen.

Status Bosne i Hercegovine kao suverene i demokratske države jednakih građana potvrđen je u **Platformi** o položaju Bosne i Hercegovine i budućem ustrojstvu jugoslavenske zajednice koju je usvojila skupština Republike Bosne i Hercegovine 14. oktobra 1991.

⁴³ *ibid* str. 49 – 50.

godine. Platforma praćena Memorandumom (pismo o namjerama) izražava stav Skupštine da su se kao posljedica jednostrane promjene Ustava Republike Srbije i održanih referenduma o državnoj nezavisnosti Slovenije, Hrvatske i Makedonije desile bitne i nepovratne promjene Ustava SFRJ i da je uspostavljen novi činjenični i pravni status.

Odluka Bosne i Hercegovine da od Evropske unije traži međunarodno priznanje je prema tome zakonita. Držeći se preporuka Badenterove komisije sadržane u Mišljenju broj 4. od 11. januara 1992. godine, Skupština Republike Bosne i Hercegovine donijela je 25. januara 1992. godine, **Odluku** o raspisivanju referenduma o nezavisnosti i utvrđen je termin njegovog održavanja. Ove odluke donesene su u skladu sa Ustavom Republike Bosne i Hercegovine i Zakonom o referendumu. Referendumsko pitanje je glasilo: "Jeste li za suverenu i nezavisnu Bosnu i Hercegovinu, državu ravnopravnih građana, naroda Bosne i Hercegovine – Muslimana, Srba i Hrvata i pripadnika drugih naroda koji u njoj žive."

Ustav Bosne i Hercegovine nije propisivao proporcionalnu nacionalnu zastupljenost u postupku donošenja odluka. Istina je da je amandmanima LXX na Ustav Bosne i Hercegovine predviđeno formiranje Vijeća za nacionalnu ravnopravnost što se nikad nije desilo zbog opstrukcija Srpske demokratske stranke. "Kao što je potvrđeno od Ustavnog suda Bosne i Hercegovine , činjenica da Vijeće nije zaživjelo nije od uticaja na valjanost odluka konstitucionalnih organa Bosne i Hercegovine."⁴⁴

Po ustavu Bosne i Hercegovine nosilac suvereniteta je narod Bosne i Hercegovine. Referendum je manifestovao suverenu volju naroda na direktan i nesporan način. Referendum nije isključio etničke Srbe. Učinjen je značajan napor da svi bez obzira na etničku pripadnost učestvuju na referendumu. Nije bilo propisa koji bi zahtijevao neku većinu iznad one od 63,4 % koliko je izašlo na referendum. Na referendumsko pitanje pozitivno je odgovorilo 99,4 % glasača.

⁴⁴ Isto str 57. para 3. 16.

Razultati referenduma zvanično su objavljeni od Izborne komisije 6. marta 1992. godine. Valjanost referenduma potvrdili su posmatrači Evropske unije i njenih država članica. Prema tome, transformacija Bosne i Hercegovine u nezavisnu i samostalnu državu učinjena je u skladu sa međunarodnim pravom.

Prilikom odvajanja od SFRJ, Bosna i Hercegovina nije prekršila norme međunarodnog prava koje se odnose na **samoopredjeljenje** naroda.

Da podsjetimo, SR Jugoslavija je tvrdila da je Bosna i Hercegovina prekršila princip jednakog prava na samoopredjeljenje naroda i da pravo na samoopredjeljenje ne pripada federalnim jedinicama kao takvim nego narodu.

" Bez obzira da li je ili nije Bosna, u vrijeme njene secesije, imala pravo na samoopredjeljenje irelevantno je zbog: (1) ona je sada priznata, suverena država, i (2) čak ako, se pretpostavljalo da ona nema pravo na samoopredjeljenje po međunarodnom pravu, međunarodno pravo sigurno ne zabranjuje postizanje nezavisnosti u slučaju dezintegracije bivše Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije."⁴⁵

Priznanjem Bosne i Hercegovine kao nove članice Ujedinjene Nacije su implicitno potvrdile odsustvo bilo kakve pravne zapreke njenom sticanju statusa samostalne i nezavisne države. Očito je da međunarodno pravo dopušta sukcesiju ili secesiju kao sredstvo sticanja nezavisnosti ukoliko to nije praćeno vanjskom intervencijom. U suprotnom stavlja ograničenja što možemo vidjeti na primjeru Turske Republike Kipar koja je stvorena turskom, odnosno Republike Srpske koja je stvorena vojnom intervencijom SR Jugoslavije (Srbija i Crna Gora).

Treći dio preliminarne primjedbe odnosi se na navodnu povredu prava o sukcesiji država obzirom da Bosna i Hercegovina nije mogla pristupiti Konvenciji o genocidu notifikacijom sukcesiji.

⁴⁵ STATEMENT of the Govonement of the Republik of Bosnia and Hercegovina on Preliminary Objection 14 November 1995 p. 60. para 3. 22.

SFRJ je potpisala Bečku konvenciju o sukcesiji država u odnosu na ugovore 6. februara 1979. godine, i ratifikovala je 28. aprila 1980. godine.

Bosna i Hercegovina je kao država sukcesor zamijenila SFRJ u međunarodnim odnosima koji su vezani za njenu teritoriju. Kao država sukcesor imala je legalno pravo da postane članicom Konvencije o genocidu. Istina je da Bečka konvencija o sukcesiji u ugovore nije stupila na snagu u vrijeme sukcesije SFRJ i da su se njene odredbe primjenjivale samo ukoliko su predstavljale međunarodno običajno pravo. Njen član 34. glasi:

"1. Kad se dio ili dijelovi teritorije države odvoje u cilju formiranja jedne ili više država, bez obzira dali država prednica nastavlja da postoji:

- a. svaki ugovor na snazi na dan sukcesije države u pogledu cjelokupne teritorije države prednice ostaje na snazi u odnosu na svaku državu sukcesora formiranu na njenoj teritoriji.
- b. svaki ugovor na snazi na dan sukcesije države u odnosu na samo dio teritorije države prednice koja je postala država sukcesor ostaje na snazi u odnosu na tu državu sukcesora.

Paragraf 1. neprimjenjuje se ako:

- a. ako se odnosne države drugačije dogovore, ili
- b. ako iz ugovora proizilazi ili je na drugi način ustanovljeno da bi primjena ugovora u odnosu na državu sukcesora bila nespojiva sa predmetom i ciljevima ugovora ili bi radikalno promijenila uslove za njegovo izvršenje."

Kao što vidimo za primjenu ovog člana koji govori o automatskoj sukcesiji nije od uticaja da li se radi o sukcesiji ili o secesiji. Također, nije presudno koje je pravilo međunarodnog prava primijenjeno u postupku prihvatanja Konvencije. Bosna i Hercegovina je imala pravo da postane članica Konvencije o genocidu čak u slučaju prihvatanja teorije "clean slate" na čemu SR Jugoslavija insistira ulažući ove prigovore.

I ako je nejasno koja bi bila stvarna prednost za tuženu prihvatanjem njenog stava o poziciji Bosne i Hercegovine u odnosu na konkretnu ugovornu obavezu bivše SFRJ, ona se u ovom podnesku detaljno analizira.

Osnovna ideja ove analize je da je Bosna i Hercegovina postala članica Konvencije o genocidu primjenom pravila o automatskoj sukcesiji u multilateralnu konvenciju o ljudskim pravima. Prilikom elaboriranja ove teze posebna pažnja posvećuje se sljedećim postavkama:

I) pravila običajnog prava o automatskom nasljeđivanju primjenjuju se u multilateralnim konvencijama kao što su Konvencija o genocidu.

II) ovdje ne postoje specifične okolnosti koje opravdavaju odvajanje od pravila o automatskoj sukcesiji.

III) pravila o automatskoj sukcesiji, čak i ako nisu običajna – *quod non* - primjenjuju se u ovom slučaju, pristankom.⁴⁶

“Čak ako bi “clean slate” pravila bila primjenjiva , država tužilac imala je pravo da pristupi Konvenciji o genocidu notifikacijom o sukcesiji.”⁴⁷

Četvrta preliminarna primjedba nije pravne prirode i sadrži tvrdnju da je Bosna i Hercegovina priznata u suprotnosti sa međunarodnim pravom pošto na “..teritoriji bivše jugoslovenske republike Bosne i Hercegovine” egzistiraju četiri države i da “takozvana Republika Bosna i Hercegovina” nije članica Konvencije o genocidu.

Ova nejasna tvrdnja sadrži tri stava: Bosna i Hercegovina nije trebala biti međunarodno priznata , na njenoj teritoriji sada postoje četiri različite države i zbog toga Bosna i Hercegovina nije članica Konvencije o genocidu.

Prva dva stava sadrže istu ideju da se centralna vlast ne proteže na čitavu njenu teritoriju. Pošto je tužena organizovala i upravljala

⁴⁶ Ibid str. 66. – 87.

⁴⁷ Ibid str.80.

otporom protiv vlasti Bosne i Hercegovine, čemu je posvećen znatan dio Memorijala, njena intervencija u unutrašnje odnose u Bosni i Hercegovini je konstantno osuđivana od međunarodne zajednice. Dovoljno je samo sponuti Rezolucije Savjeta Sigurnosti UN 752, 757, 836, 859, i 871. Također, ovu činjenicu potvrđuju i Rezolucije Generalne Skupštine UN 46/242 i 47 /121

Tvrđnja da Bosna i Hercegovina nije trebala biti međunarodno priznata pravno je beznačajna. Priznanje država, čisto je deklarativnog karaktera i njime se samo konstazuje fakt da država postoji. Ovaj stav potvrđuje i Arbitražna komisija za bivšu Jugoslaviju koja u Mišljenju broj 8 navodi:

“... dok priznanje jedne države od druge države ima samo deklarativnu vrijednost, takvo priznanje zajedno sa članstvom u međunarodnoj organizaciji, nosi svjedočenje ovih država’ uvjerenje da politički entitet tako priznat je realnost i daje mu izvjesna prava i obaveze po međunarodnom pravu.”⁴⁸

Četvrta preliminarna primjedba tužene , neovisno o činjenici da je pogrešna, ni na koji način ne dovodi jurisdikciju Suda u pitanje.

Peta preliminarna primjedba tužene sadrži navod da ne postoji spor između strana koji bi se mogao podvesti pod odredbu člana IX Konvencij o genocidu.

Ovaj navod sadrži dvije neutemeljene tvrdnje: Konvencija o genocidu može se primijeniti samo ukoliko tužena država ima jurisdikciju na području gdje se navodno dešava zločin genocida i obaveze iz Konvencije odnose se na sprečavanje i kažnjavanje zločina koji je počinjen od pojedinaca.

U odgovoru Bosne i Hercegovine obrazlaže se zašto je ova tvrdnja pogrešno utemeljena. Ne postoji ni jedna odredba u Konvenciji o genocidu koja teritorijalno limitira njenu primjenu. Cilj njenog usvajanja naveden u tekstu Rezolucije Generalne Skupštine UN broj 96 (I) iz 1946. godine bio je olakšavanje saradnje među državama radi olakšanja brze prevencije i kažnjavanja zločina genocida. U tom cilju je i sročan član I Konvencije koji obavezuje

⁴⁸ Isto str. 94.

sve države potpisnice na preduzimanje efektivnih mjera u sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida bez ikakvih teritorijalnih ograničenja. Ovakav stav zauzeo je i Međunarodni sud u svome Savjetodavnom mišljenju od 28. maja 1951. godine.

Međunarodni sud nameće obaveze tuženj u svojoj naredbi od 8. aprila 1993. godine: " Vlada Savezne Republike Jugoslavije (Srbije i Crne Gore) treba hitno, poštujući svoje obaveze po Konvenciji o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida od 9. decembra 1948. godine preduzeti sve mjere unutar svojih ovlašćenja da spriječi činjenje zločina genocida."⁴⁹

Također, istina je da Konvencija o genocidu nameće obavezu državama da kažnjavaju počinioce kao i da ih izručuju. Ali propuštanje tužene da ispuni ovu svoju obavezu sprečavanja i kažnjavanja dio je ovog predmeta i izričito je uključen u faktualne navode u podnescima tužioca.

U šestoj preliminarnoj primjedbi tužena tvrdi da ukoliko Sud prihvati Notu o sukcesiji kao pristupanje Konvenciji, Konvencija o genocidu je na snazi između strana tek od 29. marta 1993. godine. Pošto je Notifikacija o sukcesiji učinjena 29. decembra 1992. godine, ona stupa na snagu po proteku tri mjeseca od dana kad je učinjena.

U odgovoru Bosna i Hercegovina ponavlja da Nota o sukcesiji nije nota o pristupanju (accession), a stupa na snagu od dana nezavisnosti Bosne i Hercegovine tj. 6. marta 1992. godine. Potpuno je nejasno zašto bi nota o sukcesiji bila transformisana u notu o pristupanju. Generalni Sekretar UN tretirao ju je kao notifikacija o sukcesiji što je potvrdio i Međunarodni sud u svojoj naredbi od 8. aprila 1993. godine. "Sud primjećuje daje Generalni Sekretar tretirao Bosnu i Hercegovinu ne kao da je pristupila, nego da je suksidirala u Konvenciju o genocidu."⁵⁰

U sedmoj primjedbi se kaže da ukoliko bi Sud našao iz bilo kojeg razloga da je pristupanje konvenciji bilo validno , Konvencija je operativna između strana tek od 29. decembra 1992. godine.

⁴⁹ STATEMENT of the Govonement of the Republik of Bosnia and Hercegovina on Preliminary Objection 14 November 1995 p.101. para. 5. 7.

⁵⁰ Ibid str. 110. para. 6.6

Ova tvrdnja po mišljenju tužioca suprotna je međunarodnoj običajnoj praksi koja je prethodila usvajanju Bečke konvencije o sukcesiji država u odnosu na ugovore. Također, nakon usvajanja Konvencije ustalila se praksa da je datum sukcesije države u ugovore datum stvaranja države.

Ovaj stav je nedvosmisleno potvrdila Međunarodna pravna komisija baveći se posljedicama sukcesije:

“Izgleda da ugovorna praksa potvrđuje, kod notifikacije o sukcesiji, nova nezavisna država smatra se kao ugovornom stranom *od dana nezavisnosti*”

(draft artical, Doc A/CONF. 80/4, Vol. III, p. 62, 2, Annex 7. 2. ILC's emphasis).⁵¹

Ovdje se također podsjeća na zaključak Badenterove komisije sadržane u Mišljenju broj 11 da se 6. mart 1992. godine, ima smatrati kao dan kad je Bosna i Hercegovina naslijedila SFRJ.

Stoga se predlaže sudu da i ovu preliminarnu primjedbu odbije.

Presuda o nadležnosti od 11. jula 1996. godine

Na zahtjev SR Jugoslavije, Sud je naredbom od 21. marta 1995. godine, produžio rok za ulaganje Kontramemorijala do 30. juna 1995. godine. U ostavljenom roku tužena je umjesto Kontramemorijala istakla Preliminarne primjedbe kojim je osporila nadležnost Suda u ovom predmetu. Bosna i Hercegovina je iskoristila svoje pravo i odgovorila na Preliminarne primjedbe pismenim podneskom od 14. novembra 1995. godine. Nakon toga je SR Jugoslavija 2. februara 1996. godine priložila Opći okvirni sporazum za mir u Bosni i Hercegovini kao dokument od značaja za ovaj predmet.

Usmena i javna rasprava održana je od 29. aprila do 3. maja 1996. godine. SR Jugoslaviju zastupali su: Rodoljub Etinski, Miodrag Mitić, Đorđe Lopičić, Eric "Suy, Ian Brownlie i Gavro Perazić a

⁵¹ Ibid str. 114. para 7.4.

Bosnu i Hercegovinu: Muhamed Šaćirbey, Phon van den Biesen, Alain Pellet, Brigitte Stern i Thomas M. Franck.

Nakon što je odustala od četvrte preliminarne primjedbe SR Jugoslavija je na ročištu od 2. maja zatražila da Sud presudi i progłosi:

Prva preliminarna primjedba: Tužba Bosne i Hercegovine ne dozvoljena je pošto događaji na koje se tužba odnosi predstavljaju građanski rat.

Druga primjedba: Tužba Bosne i Hercegovine ne dozvoljena je pošto Alija Izetbegović nije bio ovlašten da odluči o pokretanju postupka.

Treća primjedba: Sud nije nadležan da sudi u ovom slučaju pošto Bosna i Hercegovina nije zasnovala svoju državnost poštujući jednako pravo na samoopredjeljenje naroda. Nije postala članica Konvencije o genocidu na način na koji to propisuje sama Konvencija i shodno tome nije članica konvencije o genocidu.

Peta primjedba: Sud nije nadležan za suđenje u ovom predmetu pošto se radi o unutrašnjem sukob između tri strane u kojem SR Jugoslavija nije uzela učešće niti je ostvarivala bilo kakvu nadležnost na teritoriji. Pošto Memorijal potpuno pogrešno interpretira Konvenciju o genocidu slučaj pada izvan sadržaja ove konvencije. Ne postoji spor po članu IX Konvencije o genocidu.

Ukoliko sud ne prihvati predhodne primjedbe tužena kao rezervne primjedbe ističe sljedeće:

Šesta primjedba: Sud nije nadležan za događaje prije 14. decembra 1995. godine. Pošto su strane priznale jedna drugu 14. decembra 1995. godine Konvencija je među njima postala operativna 15. decembra 1995. godine. Alternativno, Sud nije nadležan za događaje od prije 29. marta 1993. godine pošto je Bosna i Hercegovina uputila Notifikaciju o sukcesiji 29. decembra 1992. godine.

Ukoliko Sud nebi prihvatio ni predhodnu primjedbu onda se ističe Sedma primjedba: Tužiočev zahtjev za odgovornost za događaje koji su se desili prije 18. marta 1993. godine ne spada u nadležnost Suda. Pošto je Bosna i Hercegovina uložila Notifikaciju o sukcesiji 29. decembra 1992. godine a Generalni Sekretar UN notom od 18. marta 1993. godine informisao ostale članice Konvencije o spomenutoj sukcesiji. Alternativno, ukoliko Sud ipak prihvati da je Notifikacija o sukcesiji važeća ona se nemože odnositi na događaje od prije 29. decembra 1992. godine kada je notifikacija učinjena.

Što se tiče dodatnih osnova za nadležnost koje je predložila Bosna i Hercegovina predlaže se da se odbiju iz sljedećih razloga:

Ugovor između savezničkih i udruženih sila i Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca, potpisanu Saint-Germainu 10. septembra 1919. godine, nije na snazi ili alternativno, tužilac nema pravo da se poziva na nadležnost Suda po članovima 11 i 16. Ugovora.

Pismo od 8. juna 1992. godine upućeno od predsjednika Srbije i Crne Gore Predsjedniku Arbitražne komisije Konferencije o Jugoslaviji, ne može se prema međunarodnom pravu smatrati kao deklaracija SR Jugoslavije i nije bilo na snazi 31. marta 1993. godine i kasnije.

Zato što zahtjev za nametanje privremenih mjera ne sadrži pristanak na nadležnost Suda na temelju doctrine *forum prorogatum*, i što uslovi za primjenu doctrine *forum prorogatum* nisu ispunjeni.

Bosna i Hercegovina je na ročištu od 3. maja 1996. godine ostala kod svih ranijih pismenih podnesaka i zahtijevala od Suda da:

1. "da presudi i proglasi da je SR Jugoslavija zloupotrijebila pravo na isticanje preliminarnih primjedbi kao što je predviđeno članom 36 parragraf 6 Statuta Suda i članom 79. Pravila Suda;
2. da odbaci i odbije preliminarne primjedbe SR Jugoslavije; i
3. da presudi i proglasi:

(I) da je Sud nadležan po različitim osnovama izloženim u našim ranijim podnescima i kao što je dalje demonstrirano tokom ove rasprave u odnosu na prijedloge prezentirane u Memorijalu Bosne i Hercegovine, i (II) da su zahtjevi (submissions) dopušteni."⁵²

Međunarodni sud pravde je razmatrajući navode strana u sporu utvrdio sljedeće:

Bosna i Hercegovina se uglavnom oslonila na član IX Konvencije o genocidu kao osnovu za ustanovljenje nadležnosti Suda čemu se tužena usprotivila, što je predstavljalo razlog da Sud prvo razmotri ovo pitanje nakon čega se osvrnuo na ostale preliminarnе primjedbe tužene.

Na početku razmatranja konstatuje se da se spor vodi između dvije države čije su teritorije locirane unutar teritorije bivše SFRJ. Podsjeća se da je ona potpisala Konvenciju o genocidu i uložila instrument o ratifikaciji bez rezervi 29. avgusta 1950. godine. SR Jugoslavija je u trenutku svog proglašenja 27. aprila 1992. godine prihvatila formalnu deklaraciju kojom je kao država kontinuiteta, međunarodnog pravnog i političkog subjektiviteta SFRJ preuzela sve njene međunarodne obaveze. Ova namjera je potvrđena službenom Notom od 27. aprila 1992. godine, koju je permanentna misija SR Jugoslavije pri UN uputila Generalnom Sekretaru UN. Pored toga Sud je razmotrio i činjenicu da SR Jugoslavija ne osporava svoje članstvo u Konvenciji. " Prema tome Jugoslavija je bila vezana odredbama Konvencije na datum ulaganja tužbe u ovom slučaju, tj. 20. marta 1993. godine."⁵³

Što se tiče Bosne i Hercegovine ona je 29. decembra 1992. godine, uputila Generalnom Sekretaru UN obavijest o sukcesiji u kojoj se navodi da Bosna i Hercegovina želi da naslijedi sva prava i obaveze iz Konvencije o genocidu čiji je SFRJ kao država prednica bila član, sa efektom od 6. marta 1992. godine, kada je Bosna i Hercegovina postala nezavisna država.

⁵² Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide

⁵³ Ibid str. 18.

Generalni Sekretar UN uputio je 18. marta 1993. godine saopćenje ostalim članicama Konvencije u kojem ih obavještava o datumu prijema obavijesti o sukcesiji kao i o datumu od kojeg je Konvencija efektivna u odnosu na Bosnu i Hercegovinu tj. od 6. marta 1992. godine.

SR Jugoslavija je osporila valjanost i pravni efekt obavijesti o sukcesiji od 29. decembra 1992. godine, pošto je Bosna i Hercegovina postajući nezavisna povrijedila jednako pravo na samoopredjeljenje naroda. Sud primjećuje da je Bosna i Hercegovina postala članica ujedinjenih nacija 22. maja 1992. godine na osnovu odluka Savjeta Sigurnosti i Generalne Skupštine UN. Pošto je član IX Konvencije otvoren bilo kojoj članici UN, Bosna i Hercegovina je mogla postati članica Konvencije. "Zato su okolnosti njenog pristupanja nezavisnosti od malog značaja."⁵⁴

"Jasno je iz predhodnog da je Bosna i Hercegovina mogla postati članica Konvencije kroz mehanizam državne sukcesije. Osim toga, Generalni Sekretar Ujedinjenih Nacija smatrao je da je to bio slučaj, i Sud je prihvatio ovu primjedbu u svojoj naredbi od 8. aprila 1993. godine (I.C.J. Reports 1993, p.16, para. 25).⁵⁵

Sud je odbio da ovdje zauzima stav po pitanju da li se radilo o automatskoj sukcesiji instrumenta za zaštitu ljudskih prava, pošto je u svakom slučaju Konvencija o genocidu bila na snazi u trenutku ulaganja tužbe.

Što se tiče šeste preliminarne primjedbe Sud je zauzeo stav da pošto je Bosna i Hercegovina ostala članica sukcesijom a ne pristupanjem članovi XI I XII Konvencije se ne primjenjuju. Međutim, Sud podsjeća da čak i kad bi prihvatio stav SR Jugoslavije o načinu na koji je Bosna i Hercegovina postala članica Konvencije to bi samo značilo da je tužba preuranjena za svega nekoliko dana što bi se moglo ispraviti ponovnim blagovremenim ulaganjem.

⁵⁴ Ibid str. 18.

⁵⁵ Ibid str. 18.

Na prigovor SR Jugoslavije istaknut na usmenoj raspravi da su se strane u sporu uzajamno priznale tek Općim okvirnim sporazumom od 14. decembra 1995. godine i da shodno tome su tek od tog dana u uzajamnim odnosima po pitanju Konvencije, Sud je zauzeo stav da ukoliko je i postojao nedostatak te vrste on je sada otklonjen.

Da bi utvrdio jurisdikciju *ratione materiae*, odnosno da li je nadležan da se bavi ovim slučajem na bazi člana IX Konvencije o genocidu sud mora utvrditi da li konkretni spor spadaju pod domašaj ove odredbe. Član IX Konvencije glasi:

“Sporovi među ugovornim stranama koji se odnose na interpretaciju, primjenu ili izvršenje ove konvencije, uključujući one koji se odnose na odgovornost država za genocid ili za bilo koji drugi akt nabrojan u članu III, podnijet će se Međunarodnom sudu pravde na zahtjev bilo koje strane u sporu.”

Ovdje se očito radi o pravnom sporu između ugovornih strana koje ustrajavaju na oprečnim tvrdnjama koje se tiču pitanja izvršenja odnosno ne izvršenja ugovornih obaveza. Da bi potvrdio svoju nadležnost Sud mora biti siguran da odnosni spor potpada pod odredbe člana IX Konvencije o genocidu. SR Jugoslavija se tome izričito protivi iz dva razloga. Prvo, sukob u Bosni i Hercegovini unutrašnje je prirode i odvijao se na teritoriji na kojoj ova nema jurisdikciju i drugo, izvan je obima primjene člana IX Konvencije.

Sud je podsjetio na odredbe člana I Konvencije o genocidu koji glasi:

“ Ugovorne strane potvrđuju da je genocid, bilo da je počinjen u doba mira ili u vrijeme rata, zločin prema međunarodnom pravu i obavezuju se da će ga sprečavati i kažnjavati.”

Tumačeći ovu odredbu Sud smatra da je Konvencija primjenjiva bez obzira na prirodu sukoba: unutrašnji i vanjski, u doba rata ili u doba mira pod uslovom da su počinjeni akti iz članova II i III Konvencije o genocidu.

Što se tiče prigovora SR Jugoslavije da ona nije uzela učešće u ovom oružanom sukobu, Sud primjećuje da strane imaju

radikalno suprotne pozicije po ovom pitanju i da ne može u ovoj fazi postupka riješiti to pitanje.

Najzad, prava i obaveze iz Konvencije su prava i obaveze *erga omnes*. Svaka država je obavezna da spriječi i kazni zločin genocida bez ikakvog teritorijalnog ograničenja.

U odnosu na drugi dio prigovora, gdje tužena iznosi stav da član IX pokriva odgovornost države koja proizilazi iz propusta države da ispuni svoju obavezu sprečavanja i kažnjavanja kako je to propisano u članovima V, VI i VII, a ne obuhvata odgovornost države za akt genocida počinjen od strane same države, Sud je zaključio da "odgovornost države za genocid ili bilo koji drugi akt nabrojan u članu III' ne isključuje bilo koju formu državne odgovornosti."⁵⁶

"U svjetlu predhodnog, Sud smatra da mora odbiti petu preliminarnu primjedbu Jugoslavije. Također mora primijetiti da je dovoljno očito iz samih izraza ove primjedbe da se strane razlikuju samo u odnosu na činjenice slučaja, njihovu pripisivost i primjenjivost na njih odredaba Konvencije o genocidu, nego se čak ne slažu u odnosu na značenje i zakonski obuhvat nekolicine odredaba, uključujući član IX. Što se tiče Suda, tu shodno tome nema sumnje da postoji spor među njima koji se odnosi na 'interpretaciju, primjenu ili ispunjenje...Konvencije, uključujući...odgovornost države za genocid...'"⁵⁷

Nakon što je utvrdio da ima jurisdikciju *ratione personae* i *ratione materiae* na bazi člana IX Konvencije o genocidu, Sudu je preostalo da definiše obim jurisdikcije *ratione temporis*, pošto je SR Jugoslavija u svojim šestoj i sedmoj primjedbi istakla princip neretroaktivnosti primjene Konvencije, odnosno da se ona može primijeniti samo na događaje koji su se desili nakon što je konvencija stupila na snagu među stranama u sporu.

⁵⁶ Ibid str 23 para 32.

⁵⁷ Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide

(Bosnia and Hercegovina v. Jugoslavija) 11 July 1996 Judgement p.23. para. 33.

Sud smatra da konvencija ne sadrži bilo koju odredbu koja bi na taj način ograničavala obim jurisdikcije *ratione temporis* niti su stranke stavile takvu vrstu ograničenja bilo u konvenciji bilo u Općem okvirnom sporazumu. Stoga je Sud našao da mora odbiti jugoslovensku šestu i sedmu primjedbu.

Što se tiče bosanskohercegovačkih dopunskih osnova za jurisdikciju Suda, sud je zauzeo sljedeći stav:

Pismo predsjednika Srbije i Crne Gore upućeno predsjedniku Arbitražne komisije međunarodne konferencije za mir u Bosni i Hercegovini, ne može se uzeti kao dodatna osnova za jurisdikciju Suda.

Također, Ugovor između savezničkih i udruženih sila i Kraljevine Srba Hrvata i Slovenaca iz 1919. godine, ne može se uzeti kao dodatna osnova za jurisdikciju Suda.

Pored prigovora vezanih za jurisdikciju, tužena je također, istakla prigovor **ne dozvoljenosti** tužbe. Ovaj prigovor je sličan onom istaknutom u petoj preliminarnoj primjedbi koji je odbijen. Sud je našao nepotrebnim da posebno elaborira ovaj prigovor, i zaključio je da je tužba Bosne i Hercegovine uložena 20. marta 1993. godine dozvoljena.

Nakon **vijećanja i glasanja** Sud je sa četrnaest na prema jedan odbio prvu, drugu i treću preliminarnu primjedbu. Protiv je bio samo *ad hoc* sudija Kreća.

Sa jedanaest glasova za i četiri protiv odbijena je peta preliminarna primjedba. Protiv su bili sudije: Oda, Shi, Vereshchetin i *ad hoc* sudija Kreća.

Sa četrnaest naprema jedan odbijena odbijene su šesta i sedma preliminarna primjedba. Protiv je bio *ad hoc* sudija Kreća.

Sa trinaest naprema dva Sud je na bazi člana IX Konvencije o genocidu našao da ima jurisdikciju da odlučuje u ovoj pravnoj stvari. Protiv su bili Sudija Oda i *ad hoc* sudija Kreća.

Sa četrnaest naprema jedan odbačeni su bosanskohercegovački dodatni osnovi za jurisdikciju. Protiv je bio *ad hoc* sudija Lauterpacht.

Sa trinaest naprema dva Sud je našao da je tužba Bosne i Hercegovine uložena 20. marta 1993. godine dozvoljena. Protiv su bili sudija Oda i *ad hoc* sudija Kreća. Sudija Oda priložio je deklaraciju, sudije Shi i Vereshchetin zajedničku deklaraciju a također i sudija Lauterpacht priložio je svoju deklaraciju uz sudsku presudu. Sudije Shahabuddeen, Weeramantry i Parra-Aranguren priložili su odvojeno mišljenje uz sudsku presudu, dok je *ad hoc* sudija Kreća dodao izdvojeno mišljenje.

Na ovaj način riješena su predhodna pitanja i utvrđeno je da je Sud nadležan du sudi u ovoj pravnoj stvari i da je tužba Bosne i Hercegovine od 20. marta 1993. godine dopuštena. Uklonjene su sve prepreke za dalji nastavak postupka vezan za meritum spora.

LITERATURA

1. Application instituting Proceedings submitted by the Republic Bosnia and Hercegovina, 20. March 1993
2. Letter dated 1. March 1993. from the Prime Minister of Bosnia and Hercegovina to the Secretary-General
3. Bosanski narod optužuje, Genocid, Postupak pred Međunarodnim sudom pravde u predmetu Bosna i Hercegovina protiv Srbije radi sprečavanja i kažnjavanja zločina genocida, Frensis E. Bojl, Sarajevo, 2000
4. International Court of Justice year 1993. 13 Septembar General List No 9
5. Memorijal of The Governement of The Republic of Bosnia and Hercegovina 15 April 1
6. Case concerning Application of the Convention on the prevention and punishment of the Crime of Genocide Preliminary Objections june 1995
7. STATEMENT of the Governement of the Republik of Bosnia and Hercegovina on Preliminary Objection 14 November
8. Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (Bosnia and

Hercegovina v. Jugoslavija) 11 July 1996 Judgement The International Court of Justice, Questions and Answers about The Principal judicial organ of the United Nations, United Nations 2000.